

Linnea Corcoran: Albert Forsmark; pappa min, han var född i Sorsele och flytta till Kiruna för att arbeta i gruvan: Kirunavaaragruvan och han 'fortsatt med det till han fick arbete för Järnvägen och då blev han järnvägsingenjör och arbeta med det till 1925, när han dog hastigt av hjärnblödning. Och mamman min, hon var husmor och stickerska. Hon hade en svensk stickmaskin; så hon sticka strumpor och vantar och koftor och sålde åt grannarna och var väldigt flitig med sin stickning - och så var hon sömmerska, så hon sydde alla våra kläder. Och pappa min, han var duktig och fin på alla vis. Han var en man som ville gärna vara i kyrkan på söndan och han lärde oss be bön vid bordet och vi fick aldrig ta Guds namn i onödan. Ibland när vi blev 'arg på varann, som systrar, och vi brukar ta Guds namn och säga: Herre Gud, vad Du är dum, då fick vi stryk, för då sa pappa: "Nu har ni sagt att Gud var dum" och vi sa: "Nä, vi sa inte: ""Gud var dum"". Jag sa: min syster var dum". "Nä", sa han, "Du sa: Herregud, vad Du är dum". Så då fick jag riktigt stryk. Och min pappa var sträng, men han var god. Han lärde oss mycket. Han lärde oss åka skidor när vi var tre fyra år. Han lärde oss och åka skridskor, för det var inte mycket annat att göra i Lappland på vintern. Vintrarna var 'lång, och 'kall, mycket snö och is, så vi fick mycket nytta av att vi kunde åka skridskor och skidor.

Lennart Setterdahl: Jag sitter tillsammans med Linnea Corcoran, i Jamestown, New York. Hon var född den 16 mars, 1917, i Kiruna. Hon kom tillsammans med sin mor 1926 till Linnea: Jamestown.

L: Förenta Staterna, till Jamestown, den 26 mars var det väl?

Linnea: Det var den 4 mars

L: ni lämnade Sverige,

Linnea: 1926.

L: Jaa Och den 26:e kom ni till

Linnea: Nej vi kom till Jamestown 4 mars.

L: Jaså! Jaha.

Linnea: Vi lämnade Sverige i februari.

L: Jaha. Februari.

Linnea: Det tog oss två veckor att åka hit.

L: Det är idag den 4 november 1985. Din pappa, han arbetade på järnvägen. Han kom till gruvan först där uppe i Kiruna.

Linnea: Jaha.

L: Hur fick han då arbetet på järnvägen?

Linnea: Ja, han 'la in ansökning om att, han tog en konspordens .. -

L: Korrespondenskurs?

Linnea: A-ha, han tog en korrespondenskurs och fick betyg. Han var väldigt duktig så han fick betyg och kom in på järnvägen, men där var han stallkarl först några år och då så småningom blev han ingenjör, och han körde tåg bra många år.

L: Så han var lokförare då?

Linnea: Ja han lokförare i - ja nog var han lokförare kanske i sex år, innan han dog.

L: Vart körde han då emellan? Till Umeå?

Linnea: Jaa; Narvik och ned till Umeå, han brukar gå ned till Umeå och Bastuträsk - och - det var såna byar vi hörde mycket om. Som liten hörde jag mycket om Bastuträsk och Umeå och Harsprånget. Det var dom årena när dom byggde Harsprånget och pappa språka mycket om

Harsprånget och vi förstod ju inte 'nå' annat än det var en hare som hade skutta långt. Vi visste ju inte att det var

L: Ett vattenfall?

Linnea: Ja - och att dom hade fått elektrisk ström då i norra Sverige genom att det var Harsprånget där. Och - han berättar mycket om sina resor, vad trevligt han hade och hur många fina människor han träffade. Och när jag var i Sverige, alla gånger jag varit i Sverige, nästan alla gånger, så har jag träffat **nån** som kände Albert Forsmark, som lokförare

L: Var Du och mamma med någon gång på resorna?

Linnea: Ja vi reste mycket när pappa arbetar på järnvägen.

L: Ni fick åka gratis då?

Linnea: Ja. Vi 'had ju fri biljett och vi reste mycket. Vi reste tåg mycket som små. Så jag har ju blivit så förtjust i tåg, så när vi kom hit till landet så längtade jag ju så hemskt och få åka tåg här. Och jag fortfarande tycker om och åka tåg, så när min make och jag gifte oss för 48 år sen, så åkte vi tåg till Washington DC på våran bröllopsresa, för jag ville åka tåg!

L: Du fick det i blodet så att säga.

Linnea: Ja. Men pappa, ibland var han borta två tre veckor, när han körde tåg, men han var hemma mycket också. Och det var ju roligt när pappa kom hem för då hade han alltid någon liten present åt oss. Han brukar köpa polkagrisar/ karameller åt oss, för vi tyckte om dom. Och dom var ju 'hälsosam. Vi fick aldrig karameller som inte var 'hälsosam, det var alltså något hälsosamt man 'skull' äta när man var liten.

L: Så pappa var noga med det?

Linnea: Ja, han var. Han var väldigt noga: med vad vi åt och hur vi klädde oss, hur vi uppträdde oss. När vi gick ut och hälsa på släktingar; innan vi for hem, så sa pappa att: "Så fort vi kommer innanför dörr och ni har hälsa ordentligt, så ska ni sätta er på en stol och så ska ni sitta där, till jag säger ni får flytta er". Så det gjorde vi.

L: Ni lydde.

Linnea: Ja, vi fick lära oss lyda och veta hur till uppföra oss när vi for och hälsa på och hur vi 'skull uppföra oss med de gamla. Att man ska vara artig med dom gamla, om det var dom som man kände eller inte. När vi träffar gamla på gatan så brukar vi alltså få niga och säga: "Goddag tant" fast vi inte kände dom. Men det var att lära sig att vara artig och helst mot dom äldre.

L: Var mamma lika noggrann med sådant?

Linnea: Ja hon var. Mamma ville vi 'skull bli fina små jänter och mamma sydde fina kläder åt oss. Så fick vi gå utanför köksfönstret och gå fram och tillbaks, så hon skulle få se hur våra nya klänningar såg ut, som hon hade sytt och hon sticka åt oss, och virka och höll oss 'fin. Och både mamma och pappa var 'stolt över sina små flickor. Och det fick vi bli van med att känna oss 'trygg vid föräldrar som tyckte om oss och lärde oss hur man ska vara när man var ute och när man var hemma, att man ska lära sig lyda. Det mamma och pappa sa, det var lag.

(Lennart tittar i papper rörande Linneas anförvanter).

L: Mammans föräldrar, det var: ..

Linnea: Levi och Anna Lundgren och dom var från Ångermanland.

L: Ångermanland. Det var Trehörningsjö.

Linnea: Trehörningsjö.

L: Besökte de er uppe i Kiruna?

Linnea: Jaa. Mormor och morfar flytta ju ifrån Ångermanland till Kiruna när mamma var 13 år.

L: Så hon var uppväxt där då i Kiruna?

Linnea: A-ha. Och vi brukar ju resa hem till Ångermanland och hälsa på, för mamma hade kusiner och mostrar och fastrar och farbröder i Ångermanland. Så vi reste ju, när vi hade fribiljett, så brukar vi resa och hälsa på. Och jag minns en vinter så reste vi dit på en begravning. Det var en gammal farbror som hade dött, det var mammas farbror - och han hade helvitt skägg och jag var rädd för skägg när jag var liten.

L: Jaså.

Linnea: Så - när vi kom till huset och skulle hälsa på och beklaga sorgen, så 'skull pappa visa mig den gamla farbrorn som hade dött. Och han hade 'ett vit linneduk över ansiktet, så pappa lyfte den där linneduken och 'skull visa mig farbrorn. När jag såg helskägg så gallskrek jag och då tog han ut mig på bron och dängde mig! Och det är det enda!

L: Hur gammal var Du då?

Linnea: Då var jag fyra år.

L: Och det kommer Du ihåg.

Linnea: Och 'den minns jag. Det enda jag kommer ihåg av den resan var att jag fick stryk och att jag såg en gammal skäggig gubbe i en kista och jag var så rädd! Och jag har 'vari dit många gånger nu på senare år och hälsat på i den där stugan och på samma ställe.

L: Den gamla farbrorn, som låg död där, vad var han för släkting?

Linnea: Det var mammas morbror.

L: Ja just det.

Linnea: Han var gift till min mormors syster. Jaa. Dom bodde där.

L: Men han kunde väl inte ha varit så gammal?

Linnea: Jaa.

L: Ja det är klart om han var en morbror till Din mamma, så.

Linnea: Ja. Ja. Han var kanske i tidiga '60-åringarna. Men Du vet när man är fyra år och ser en vitskäggig gubbe, då är dom 100 år. Det gör detsamma vad dom säger så är det samma som man säger att dom är 100 år.

L: Så skägg, det var inget vidare?

Linnea: Nä, det var jag rädd för. Han hette Daniel Landström den där morbrorn och han var - han var gift med min mormors syster, det var mammas moster Maria. Och dom där släktingarna; deras barnbarn, bor där än, på det där stället. Men nu är det mesta bara som ett sommarhem.

L: Vad sysslade Din morfar och mormor med uppe i Kiruna?

Linnea: Morfar var byggmästare, så han har byggt många skolor och kyrkor: i Kiruna och i Jukkasjärvi och Porjus och han reste omkring i dom där småbyarna och hjälpte bygga skolor och kyrkor och han var väldigt styv byggmästare, så han var nästan berömd. Och det är skrivet om han i en bok i Kiruna, vad bra byggmästare Lundgren var.

L: Jaha.

Linnea: Och; en del utav dom där skolerna och kyrkerna står än och nu när jag var där och hälsapå i sommar, så var jag i Jukkasjärvi och skolan som morfar hjälpte bygga står där än. Och när jag kommer till Jukkasjärvi och Kiruna, då känner jag mig som jag är precis där mormor och morfar går än idag.

L: Vad kommer Du ihåg av Dina morföräldrar; så som människor? Lärde de Dig någonting?

Linnea: Jaa! Mormor och morfar lärde oss vara artiga och lydiga och dom lärde oss att vi skulle inte vara 'självisk och att vi skulle inte prata illa om våran granne och när mormor och morfar kom till USA och köpte farmen, då var det mormor som jobba mesta i lagårn, för det var hon van vid från Ångermanland. Hon kunde mjölka kor och hon kunde ge dom mat - och - älska att arbeta i lagårn och ute i jorden; plantera potatis och arbeta i höbärgningen och morfar, han var mer byggmästare, så när mormor skötte om farmen, så var han i stan och

byggde. Och dom gjorde vad dom trivdes bäst med. Och mormor var väldigt bra på slakta djur om det behövdes. Det var en gris som höll på att kvavna på ett äpple - och mormor fick inte tag i grisen i tid, så grisen dog och då visste mormor precis vad hon 'skull göra för att man kunde äta köttet. Så hon slakta grisen och skötte om köttet där själv. Min mormor kunde sånt.

L: Ensam hemma då!

Linnea: Ensam. - Och - det var en gammal häst som dog på farmen och mormor visste att hon kunde rädda hästköttet åt kycklingarna om hon skötte om hästen medsamma som han hade dött. Så hon skar upp magen och gjorde opp hästen så att kycklingarna kunde äta köttet och morfar, han sprang in i stugan och gömde sig, för han tyckte det var så hemskt. Men mormor hon var morsk, hon kunde göra sånt där.

L: Jaså.

Linnea: Och när min morbror köpte farmen, grannen här på andra sidan vägen, när han hade sjuka kor eller kalvar, då var det mormor som han skicka efter, för hon var nästan som en djurdoktor. Hon visste precis vad till göra med en sjuk ko och en sjuk kalv och hon var väldigt duktig på att sköta om sjuka djur.

L: Var hade hon lärt sig detta? I sitt hem?

Linnea: Ja i Sverige.

L: I sitt hem?

Linnea: Ja. Dom hade ju lantbruk där hemma i Ångermanland Du vet. Det var inte mycket annat göra där än ha skog eller jordbruk.

L: Hur många syskon var det i hennes hem där hon växte upp?

Linnea: Ja min mormor hade fyra systrar tror jag och tre bröder. Och morfar kom i en familj av nio barn: Levi Lundgren, han kom från en familj med nio barn. Och - mormor - min mormor - hon hade åtta barn: fem flickor och tre pojkar. Min mormor var en väldigt duktig människa. Hon var arbetsam och hon var stark och hon var duktig och hon var vis och hon var klok och hon var en sån, så om det var nån som var sjuk; - var människa eller djur - så visste hon precis hur till bota dom. Och - det behövdes ju ute på landet på den tiden, Du vet, när det var dåligt och komma fram till en doktor. Och jag minns när mormor 'arbeta här på farmen, som vi bor granne med nu, så trampa hon på en bräda och fick en spik genom foten. Och Du vet; en annan kvinna hade väl 'svimma eller suttit där och skrikit, men hon 'satt sig på en kabbe och drog ut spiken och så tömde hon Lysol på såret, så hon fick aldrig nån dålig men eller inflammation utav det, utan skötte foten själv.

L: Så Din mamma, hon hade lärt sig av sin mamma dessa kunskaper?

Linnea: Ja. Och när mormor hade tandvärk så tog hon ett snöre och drog ut tanden. Det var inte att springa till tandläkarn! utan det skötte hon om själv.

L: Hon var praktisk.

Linnea: Jaha. Min mormor var en väldigt ovanlig människa. Hon kunde allting. Hon var inte rädd för nånting och hon var väldigt arbetsam och duktig. Morfar var mer konstnärlig, lite mer fin utav sig. Han ville snickra och göra nånting som var vackert. Han snickra små trädockor åt alla sina flickor och snickra små trähästar och gjorde leksaker åt 'barna när dom var fattiga och hade inte råd och köpa. Och morfar, han var väldigt duktig på och snickra och göra småpallar och småvaggar - och - och så måla han fina blommer på dom och han var mer konstnärlig på 'nå' vis och mormor, hon var mer en sån där som kunde allting, både i lagarn och stugan. Var det sjukdom så skötte hon om det. Var väldigt duktig; mormor.

L: Vem hade mest att säga till om; mormor eller morfar?

Linnea: Jaa - nog var det mormor. För att så fort det var nån fråga om nånting, då brukar morfar alltså säga: "Ja vi måste fråga morsan", han kalla henne för morsan. "Det är nog bäst vi frågar morsan". Och så fort det var nånting som var allvarsamt och nånting som var riktigt nödvändigt, då sa morfar alltså: "Ja vi måste fråga morsan"! Så det var morsan som

L: fick sista ordet.

Linnea: Ja.

L: Dom hade alltså en liten gård då i Kiruna också, med djur.

Linnea: Ja.

L: Hur många kor hade dom?

Linnea: Nej! inte i Kiruna! I Ångermanland hade dom jord, och djur.

L: Men i Kiruna, där

Linnea: Men i Kiruna, då arbeta mormor bara inomhus. Hon hade inga djur där. Men morfar, han - dom flytta ju dit för han hade så bra arbete i Kiruna som snickare - Du vet. Och han tjäna bra! Dom fick det bra i Kiruna. Men då, när dom flytta hit till Amerika, då köpte dom ett hus i Jamestown och när dom hade bott där två år, då tyckte dom att dom ville ha farm. Min mormor hade ju stimma jämt då om: hon ville ha farm, hon ville ha kor, hon ville ha höns. Så då 1928, då köpte vi farmen - och - vi hade ju mycket bärbuskar, vi hade röda hallon och svarta hallon och björnbär och odla mycket utav dom där fina bärena och mormor hade alltså jordgubbsland och potatisland och hon arbeta mesta i höbärgningen, för hon tyckte det var trevligare och vara ute i lagården och på fälten, gräva i jorden, det trivdes hon bäst med. Hon var väldigt arbetsam och duktig.

L: Innan vi kommer in på Amerikadelen. Jag ska fråga lite grand om skolan också. Du gick i skolan i Kiruna?

Linnea: Ja jag gick i skolan i första och andra Små. Och vi bodde i 'en 'liten samhälle utanför Kiruna som hette lokstallarna - och - vi bodde där för att pappa arbeta vid järnvägen, så det var bara järnvägare som bodde där. Och då naturligtvis så var det ju; järnvägarna bodde där gratis, Allting var inräknat i deras lön.

L: Så pappa hade ett bra arbete då?

Linnea: Ja.

L: Ni blev väl försörjda.

Linnea: Jo, var väldigt väl försörjda. Vi hade ett fint hem, fina möbler, vi var fint 'klädd, vi hade pälsar och 'portiner och - och vi var riktigt 'fin och det var många som härma Forsmarks. Så fort Frida och jag; min syster och jag, och Frida, fick nånting, ja: då skulle alla andra ha det som Forsmarksflickerna har fått. Och då tyckte dom att **deras** barn skulle få, när Forsmarks flickerna hade fått. Och pappa var väldigt duktig på att se efter att vi hade allt som vi behövde. Han var väldigt noga att vi skulle äta frukt och det var ju svårt att få frukt opp i Kiruna på den tiden. Så då över julen och andra helger på vintern så brukar han skicka efter päron och äpplen och - så förstås torkad frukt. Så vi hade ofta frukt i vårt hus, för att pappa visste att det var nyttigt.

L: Men andra familjer hade inte det? Det fanns inte att köpa i affärerna?

Linnea: Nä då. Man fick skicka efter. Det kom på tåget i stora kartonger och då

L: Det fick han när han var på resor ner i de södra delarna?

Linnea: A-ha. Ja. Och - han fick ju höra om det där genom att han arbeta på järnvägen, vad som kunde fraktas in och vad priserna var - och så vidare. Så vi fick ju frukt, men nånting som vi aldrig hade haft var bananer.

L: Inte det.

Linnea: Vi hade aldrig fått bananer, för dom var så hemskt dyra. Så det åt vi inte mycket och inte apelsiner, men äpplen och päron och torkad frukt fick vi ofta.

L: Det var delikatesser då?

Linnea: Jo, det var. Och då helst till jul. Det var ju då vi fick dom stora kartongerna - kartongerna med frukt i. Och det var så roligt när pappa gick till järnvägen och kom hem med dom där kartongerna, öppna dom då och god frukt där, goda päron och äpplen. Väldigt nödvändigt och viktigt för oss.

L: Högtidsstunder.

Linnea: Mhm.

L: Sen, efter småskolan, Du var åtta

Linnea: Jaha. Jag var nio år när vi for ifrån Lokstallarna. Pappa dog när jag var åtta.

L: Vad hände då? Han dog hastigt.

Linnea: Jaha. Vi hade lagt ansökan om att få komma till USA på besök och han hade 'tagi ledigt i tre 'månar.

L: Det var inte meningen att ni skulle emigrera?

Linnea: Vi 'skull inte stanna immigrera, för morfar hade skrivit flera brev till pappan min, som jag har 'funni nu sen mamma dog, har jag 'funni

L: Så morfar åkte över först?

Linnea: Ja.

L: Vad gjorde han det för?

Linnea: För att hans syster hade mistat sin make och hon hade - hon hade vindruver.

L: Här i Jamestown?

Linnea: I Westfield, New York.

L: I Westfield New York.

Linnea: Och dom hade 'odla vindruver och hennes make hade dött och hon var så ledsen, så hon tänkte; om hennes bror kom ifrån Sverige och hjälpte henne på farmen och odla vindruver, så skulle dom få det bra. Så då sålde morfar ut allting och tog sina barn och kom till Jamestown.

L: Vilket år var det?

Linnea: Han kom hit 1922: Levi Lundgren.

L: Så de emigrerade då - morfar och mormor?

Linnea: A-ha. Ja - det gjorde dom.

L: Inga utav barnen, utan? -

Linnea: Ja. Han hade: Alexa och Agnes och Alice och John. Han hade fyra utav sina barn med sig. Fyra var gifta och fyra tog han med sig, som var ogifta. Dom var 16 år och under, så dom åkte med han ifrån Sverige.

L: Det kommer inte Du ihåg?

Linnea: Jo, det kommer jag ihåg. För då 1922 - Du vet - då var jag 5 år. Och det var ju en väldigt tråkig tid för oss, när mormor och morfar reste ifrån oss, ända till Amerika.

L: Vad sa de då att de skulle göra? Förstod Du vad som hände?

Linnea: Jodå, jag förstod allting vad dom berättade om. Och vi tyckte det var så hemskt tråkigt, men när morfar hade 'vari i Amerika i ett år så började han skriva 'te pappan min att: Kom inte hit och bosätt er här. - - För han sa: så fort jag får det första tillfälle, så ska jag ta mina barn och hustru och ge 'sig' hem till Sverige, för jag trivs här inte alls, - sa han, - jag har otrivts här så hemskt och förtjänsterna här är så mycket sämre än dom är i Sverige - så han sa: - ni har det mycket bättre i Sverige än vad vi har det här. - - Och jag har 'funni dom där brevena nu som morfar skrev 'te min pappa: 1923 -24, och -25 att: "Kom aldrig hit och immigrera. Om ni kommer så är det väldigt trevligt som besök". Han sa: "Jag vill se er och det 'skull vara trevligt om ni kommer men jag vill inte att ni skall immigrera och bosätta er här i Amerika, för ni kommer aldrig att trivas". Och han sa åt pappa min: Att vara järnvägare i Kiruna var mycket bättre än han kunde nånsin få det här i USA. Så - pappa - han sa ju åt mamma att: Det

blir inget immigrerande för oss, men han sa: "Jag vill lova Dig att vi ska resa och hälsa på". Så då - då var det före jul 1924, så kom han hem och sa att: "Nu har jag lagt in ansökan om att få ledigt i sommar, 1925". Då 'skull vi resa till USA och vara där i tre 'månar.

L: Och då var morfar fortfarande här?

Linnea: Ja. Mormor och morfar var här då, så då skrev han till morfar och sa att vi 'skull komma och morfar sa: men kom bara som på besök. Han sa: Jag vill **inte** att ni ska bosätta er här, för ni har så mycket bättre i Kiruna. Så då sa pappa det; han sa: "Nu ska vi resa till Amerika och jag vill inte att Du ska stinna och hålla på med mig" sa han åt mamman min, "att vi ska stanna", för han sa: "jag stannar aldrig i USA". Han sa: "jag har det så bra här, Så då så var mamma nöjd med det. Hon tänkte: det är väl trevligt och få gå dit och vara där tre 'månar!

L: Hade mamma funderingar på att emigrera egentligen?

Linnea: Jaa, mamma ville gärna bosätta sig här. Du vet, för i Sverige på **den** tiden så var ju Amerika nånting storslaget.

L: Det var det?

Linnea: Ja.

L: På vad vis? Var det breven som kom?

Linnea: Ja.

L: Men morfar hade ju talat om då att

Linnea: Ja. Du ser; morfar tala om sanningen, men andra svenskar, som kom hem och hälsa på, skröt vad bra dom hade det, vad fint dom hade. Oh så storslaget och det var så mycket bättre - och Du ser; dom tala inte sanningen; - men - morfar - han sa som det var. För min morfar var rättfram människa. Han gjorde aldrig till sig och berättar nånting som inte var sant. Och han tyckte att vi skulle bara komma hit och hälsa på, så det var mamma nöjd med. Så då efter jul, det var början på 1925, januari månad, så gick vi och fotografera oss och tog kort för passkort och då hade pappa beställt biljett och skrivit på en massa papper som var nödvändiga på **den** tiden. Och då, i mars 1925; 12 mars, kom han hem från järnvägen en dag och var väldigt dålig och 'la sig med en hemsk huvudvärk och fick hjärnblödning och blev sanslös och dog på onsdag natt.

L: Han kom aldrig till doktorn en gång - utan

Linnea: Nä.

L: han dog hemma då?

Linnea: Ja. Han dog hemma. Mamma hade ringt till doktorn; han hette doktor Ankarswärd, Ankarswärd. Doktor Ankarswärd! Det glömmar jag aldrig! för han var stor, stor, kraftig man doktor Ankarswärd och han kom - och han sa att: "Herr Forsmark är så sjuk, vi törs inte ta han till sjukstugan, för det är för kallt". Du ser det var mars och där var så hemskt kallt i mars i Kiruna, det var kanske vad vi säger här 50 below zero. Det var så **hemskt** kallt, så han sa: "Vi törs inte ta Herr Forsmark till sjukstugan", för Du vet det var ju med häst och vagn på den tiden. Så - han sa: "Det är inget hopp för han, i alla fall", sa han, "för att vi kan ingenting göra. Om han lever" sa han "så blir han tokig". Och mamma hon knöt 'hop 'knutnäven och 'skull smocka till doktorn och sa: "Du ljuger, Du ljuger"! skrek hon. Men det var så. Det var på en tisdag och då på onsdag natt dog han.

L: Så - vad hände då?

Linnea: Jaa.

L: Då var mamma ensam.

Linnea: Då var hon ensam änka, hon var bara 28 år och var ensam änka med två små flickor och det enda hon kunde tänka på, att fara 'te Amerika och vara hos syskon och föräldrar; men

vi 'kunne inte fara som vi hade bestämt. Bara för hon hade 'blivi änka så var det extra papper som 'skull fyllas och så måste vi ha nån som borgar för oss. Så det blev så mycket invecklat det där, så det tog oss från mars -25 'te mars -26 innan papperna blev klar, eller det var februari 26, när vi åkte från Kiruna. Och morfar han borgar för att han kunde borga för oss för att han

L: Vad sa morfar då? Ändrade han uppfattningen om att ni skulle komma hit?

Linnea: Jaa. Då när pappa var 'dö', då visste han att det var lika bra för henne att komma 'te dom, för då hade han ju skrivit 'te mamma och sagt att - att dom kunde sköta om småflickerna. För när dom åkte 'te Amerika 1922 så låg min pappa på en - se det var - sanatoriet! Han hade lungsot och han låg på sanatoriet ett år, men han blev bra och när mormor och morfar åkte till Amerika då, 1922, då var pappa på sanatoriet, så han var på 'station där och mötte tåget när dom kom ifrån Kiruna. Så - då hade han sagt: "Om jag är så dålig nu, med den här lungsoten som jag har, om jag dör med det här nu, så vill jag att ni ska lova mig att ni skickar efter Emmy och flickerna och sköter om småflickerna mina. För Emmy, hon är så ung, så det är nog svårt för henne att vara änka och uppfostra dom där småflickerna ensam. Hon måste nog ha hjälp". Så han sa: "Jag vill att ni skall lova mig att ni sköter om smågrisarna mina". Vi brukar alltid kallas för smågrisarna. Så; då lova ju mormor och morfar att dom skulle göra det om nånting hände 'te han då, men han levde ju igenom det där, så han kom hem 1923 och var botad från lungsoten, han var frisk.

L: Var **var** han på sanatorium någonstans?

Linnea: Det var i bas .. no .. Västerås. .. Österås. Är det Västerås eller Österås?

L: Västerås är längre söderut. Det var nog Österås då.

Linnea: Jaha. Är det ett 'sanatoriet' i Västerås, eller är det Österås

L: Jag vet faktiskt inte det.

Linnea: Ja, jag tror kanske det är Västerås.

L: Men den blev han botad för?

Linnea: Ja. Då blev han botad för lungsot och dom släpper inte ut dom ur det sanatoriet 'förn dom blir frisk och han blev botad, så han kom hem.

L: Var det en vanlig sjukdom under Din barndom?

Linnea: Ja det var, väldigt vanlig i Sverige då och många utav Forsmarkarna hade lungsot och det var många utav Forsmarkarna. Pappa hans dog i lungsot när pappas yngsta bror var två år och det var 1899, när min farfar: Karl Forsmark hette han, dog i lungsot. - Så. - Och så hade pappa en bror som dog 1919 i lungsot. Så när pappa blev sjuk och misstänkte att han hade lungsot, då 'la' han in sig medsamma på lasarettet, för att han tänkte: om dom får det i tid så blir han bra. Så han blev bra, han blev botad.

L: Hur länge var han på sanatoriet?

Linnea: Ett år.

L: Ett år?

Linnea: A-ha. Han kom tillbaks hem 1923.

L: Fick ni besöka honom?

Linnea: jaa. Vi var där och hälsa på och vi sprang där i skogen och plocka smultron, det minns jag så väl, att vi sprang och plocka smultron. Mamma hade klätt oss så 'fin i vita skor och sytt oss nya kläder och köpt oss små nya hattar och vi var så 'fin och då sprang vi i skogen och rev sönder strumpor och kläder och allting för och plocka smultron och springa som små barn gör - Du vet. Och - pappa och mamma - dom var ju så väldigt glada för och vara tillsammans med varann. Men det var svårt att ta adjö 'te pappa igen - då! Men han lova oss han 'skull bli frisk och komma hem, det gjorde han ju. Han blev frisk och kom hem och det var 1923. Då; -25, dog han.

L: Ja. Så - det blev Amerikaresa utav då.

Linnea: Ja.

L: 1926.

Linnea: Jaha. I februari lämna vi Göteborg.

L: Hade pappa nån försäkring?

Linnea: Jaa han hade ju pension. Mamma fick ju pension from järnvägen och Du vet det var väldigt bra pension från järnvägen; Svensk-Amerika; jag menar: svenska järnvägen hade **väldigt** bra pension för änker och barn.

L: Fick hon en engångssumma eller betalade de ut varje månad?

Linnea: Nä hon fick, jag tror det var **var** halvår, så fick hon pension ifrån Sverige och då gick vi till Lutherska kyrkan här i Jamestown; Första Lutherska kyrkan, och hämta ut pengarna där.

L: Så de kom dit.

Linnea: Så det gick genom kyrkan i Sverige: Statskyrkan. Pension to the Unated States.

L: Den kom regelbundet så länge hon levde?

Linnea: Ja. Det kom så regelbundet till hon gifte om sig och vi fick ju pension till vi fyllde 18 år.

L: Jaha.

Linnea: Och - då hon gifte om sig - då misste hon ju pension, för det var ju änkepension, så när hon gifte om sig då, 1931 tror jag det var, hon gifte om sig. 1930 gifte mamma om sig och då fick hon ju inte pension 'nä' mer och Frida och jag fick ju pension till vi fyllde 18 år. Så -

L: Så ni hade inga svårigheter att få pengar till biljetterna?

Linnea: Nää och då kosta det 75 dollar, som vi säger här nu. Det var 75 dollar! var för Frida och mig och 150 för mamma, att åka hit då. Tänk Dig vad billigt det var. Och mamma hade en bra summa pengar med sig när hon kom ifrån Sverige, men mamma 'la' in det på Banken, för hon sa: om vi inte trivs i Amerika, så åker vi hem till Kiruna. Och när vi kom till Amerika och hade 'vari här några månader så längta vi hem så hemskt, så mamma sa: "ja nästa sommar ska vi resa hem till Sverige". För mamma kunde ha fått det bättre där som änka. 'Ho kunde ha fått arbete på järnvägen! Jag vet inte precis nu vad det skulle ha 'vari, men hon kunde ha fått 'nä' slags arbete på järnvägen och vi hade fått det bättre om vi hade rest hem då. Men då höll morfar på att bygga ett hus och han sa: "Om Du låter mig låna pengarna Du har, så jag får bygga det här huset färdigt, så får Du bra ränta på pengarna utav mig", sa han, för att jag vill bygga det här huset färdigt nu". För han höll på och bygga det åt en dotter som skulle gifta sig. Och han sa: "när dom köper huset, då får Du ju tillbaks pengarna Dina". Så mamma, hon låna pengarna åt morfar! Men hon såg dom aldrig mer, för det var inte långt efter det det blev arbetslöshet här och ingen hade 'nä' pengar. Då var det svårt för oss.

L: Jaha. Sålde ni de flesta tillhörigheterna i Sverige?

Linnea: Jaa, vi sålde allt vi hade. Mamma hade ju fin kristall som hon tog med sig hit och hade fint porslin, men det sålde hon i Sverige. Hon hade fina möbler. Jag minns så fina matsalsmöbler vi hade och soffor och stolar. Vi hade väldigt väldigt fina möbler. Och mamma hade en fin symaskin som hon sålde och - hon sålde så mycket. Vi hade en stor! vacker cittra! Jag har aldrig sett **en** sån stor fin cittra som vi hade då! Jag har inte sett en i Sverige, sen dess. Och mamma nästan gav bort den, för hon tänkte; I Amerika finns allting. Så - vi sålde och gav bort mycket. Det enda mamma tog med sig, som hade mycket värde i, var sin stickmaskin.

L: Jaha.

Linnea: Hon hade köpt en stickmaskin när hon var 13 år. Hon var stickerska. Sen hon var 13 år så var hon stickerska i Kiruna och hon sticka och sålde och sticka åt sina syskon och då hon

gifte sig så sticka hon åt oss allting och hon var väldigt duktig med den där stickmaskin och nu har jag den i min 'källar.

L: Så den följde med över hit då?

Linnea: Så mamma gick till en farbror i Kiruna som var byggmästare och ville han skulle göra henne en stor trälåda och han gjorde en stor trälåda åt henne, så hon tog stickmaskin med sig. Hon har använt den mycket här i Amerika. Hon har 'sticka mycket på den sen hon kom hit.

L: Men cittran, den blev kvar?

Linnea: Cittran, den lämna vi, men pappas fiol! tog vi med oss. Pappa var väldigt duktig på spela fiol och så hade han lärt oss spela cittra, så jag var bara sex år när jag kunde spela cittra.

L: Så både mamma och pappa var musikaliska?

Linnea: Jaa då, väldigt. Mamma och pappa var väldigt 'musikalisk. Mamma spela gitarr och pappa spela gitarr och dom brukar mycket ofta gå till Frälsningsarmén på söndagkvällar, för att dom kunde spela där, vid Frälsningsarmén. Annars gick vi till Statskyrkan i Kiruna på söndag morgon.

L: Men där kunde ni inte spela gitarr och fiol.

Linnea: Nää där får man sitta tyst, Du vet. Men på Frälsningsarmén, då sa pappa: "Det är så trevligt och gå dit på söndagkvällar, för det är sån fridom där" sa han. "Man kan sjunga och spela och ha så trevligt". Jag minns, Frida och jag, brukar sitta där och titta på mamma och pappa när dom spelar med Frälsningsarmén. Där var trevligt. Det var en underbar tid för oss! Underbar tid och det gick så fort och så var det slut på alltihop. Och min pappa han brukar spela fiol, men han var blyg. Han hade lärt sig själv, så han ville inte folk 'skull se när han spela, så han brukar alltså stå bakom kammardörn! - och spela fiol och vi tog fiolen med oss! Och nu, i år, när jag for hem och hälsa på Sverige, så tog jag fiolen tillbaks, för min son, som bor där nu, vill ha pappas fiol. Så vi kom hit med den 1926 och nu 1985 åkte fiolen tillbaks till Sverige.

L: Jaha. Ni gjorde en stor Amerikakista då och packade ner.

Linnea: Ja.

L: Vad packade ni ner, förutom kläder och sådant?

Linnea: Jaa. Ja mamma tog sina kristallvaser med sig och alla sina byster som pappa hade köpt åt henne på olika födelsedagar, såna där stora, fina byster, Du vet, som var så 'dyr på 'den. Det var väl porslin tror jag, men dom var väldigt dyra fina figurer, som pappa hade köpt åt henne och så 'had vi ett Drottning Victoria, ett - en - vad heter det när det är bara huvud som syns: byst!

L: Byst ja.

Linnea: Byst av drottning Victoria, som pappa hade köpt åt mamma 1921. När mamma fyllde 24 år så fick hon den där och hon ville hellre ha ett halsband som hon hade sett på juvelaffär i Kiruna, så hon hade hoppats att pappa skulle komma hem med det där vackra halsbandet som hon hade sett. Så hade hon sett 'ett brosch som hon ville ha, som var väldigt dyr och då kom han hem med en byst utav drottningen Victoria. Det hade mamma aldrig önskat sig, så hon ville hellre slänga den i väggen än ta emot den, men hon slängde den inte! Jag har den i mitt skåp där inne nu! Och - mamma 'la' ju in mycket utav hennes hushållsgrejer: som gryter och skålar och koppar - och - silver tog hon med sig och vi hade ju mycket i silver, sådant där riktigt vackert svenskt silver och kristall, som mamma tog med sig hit och naturligtvis 'stickmaskin tog upp mycket utav packlådan. Och - jag minns - Frida hade lappskor på sig när vi höll på och packa den där 'låda och hon halka och föll på 'nå' vatten på golvet och mamma och jag skratta så vi såg dom där lappskorna komma upp ovanför packlådan och vi skratta och tyckte det såg så skojigt ut och se dom där lappskorna, men när hon steg upp så blödde 'huve hennes så hemskt. Hon hade slagit sig i en spik som låg i locket, som vi 'skull lägga på

packlådan. Så när vi kom till Ellis Island i New York city och skulle gå igenom där, undersökning, och dom såg ju det såret i 'huve hennes, så trodde dom hon hade någon slags sjukdom i 'huve, - så dom. Det var svårt för oss och förklara då vad som hade hänt, för Du vet; var det nån slags sjukdom i 'huve hennes, så fick vi ju åka tillbaks och Du vet när man inte kan engelska får man det svårt för oss att förklara vad som hade hänt där. Så det gick svårt för oss med det där såret i 'huve som min syster hade fått!

L: Och det hände hemma i Sverige?

Linnea: Ja det hände när vi höll på och packa. Du ser det hände ju i februari och när vi gick genom Ellis Island där, och skulle undersöka oss där, det var i början på mars, så det hade inte 'hunni hela sig riktigt än. så dom undra vad det där var för nånting.

L: Så dom var noga med det.

Linnea: Ja, hemskt noga.

L: Ville de hålla henne kvar då eller?

Linnea: Nä, dom skulle ju hålla oss alla tre kvar och hade det 'vari nån slags sjukdom, som hon hade i hårväxten sin, då måste vi ju åka tillbaks.

L: Det var ingen som förklarade för tulltjänstemännen?

Linnea: Ja det var ju nån som kunde lite grand svenska, så dom hjälpte ju mamma förklara vad som hänt och då gick det bra; men Du vet på **den** tiden hade svenskarna så mycket lus och de var så 'rädd att hon hade haft lus, alltså 'blivi utav lusbett, och Du vet; det blir ju inflammation utav sånt ibland. Så det var dom 'rädd för. Men mormor hade skrivit till oss innan vi for ifrån Sverige. På bondska så brukar dom kalla en sån där luskam för lusräfsa och mormor sa: "köp en lusräfsa och räfsa ungarnas hår riktigt väl så dom har inga lus. För att har ni lus när ni kommer utav båten så skickar dom hem er".

L: Jaså de gjorde det.

Linnea: Jaha. Så Du ser; mamma, 'ho var rädd att vi 'skull ha lus. så då, när dom såg det där såret där på 'huve hennes så var dom 'rädd att det kommit av lus och var ju lite allvarligt det där, men det gick bra för oss ändå.

L: Det var ingen som varnade er för det på båten eller så?

Linnea: Jaa, när mamma 'la' in ansökan om att komma hit - Du vet - då hade dom skrivit allt sånt där på papper att: Du måste se att vi inte hade lus och vi måste undersökas ordentligt och mamma måste klippa håret mitt, för då hade jag långt hår och långa fläter. Så - det var ju nödvändigt då att håret var klippt.

L: Vad hade de för medel mot lus och gnetter på den tiden?

Linnea: Ja Du vet på den tiden hade dom en slags medicin som var hemskt stark, men jag minns inte vad det hette. Men det var nästan. Det var ju en del som sa att Du skulle använda sån där som man 'hi' i lamper.

L: Fotogen?

Linnea: Fotogen.

L: Att tvätta håret i!

Linnea: Ja. Våra grannar sa: tvätta håret med fotogen.

L: Så - färdvägen - den gick från Kiruna till?

Linnea: Vi for till Stockholm.

L: Till Stockholm.

Linnea: Och så på Kungsgatan där i Stockholm hade dom ett stort, högt hus. Det där huset är där än idag, det är torn på var sida av Kungsgatan i Stockholm och i tornet på högra sidan var bara kontor, alltihop och i det andra tornet är det restaurang på toppen, överst på toppen. Och den här på högra sidan, då måste vi ju åka opp där i hiss och det var ett stort kontor där oppe som skötte om allt det här när folk skulle emigrera - och - och fruntimmer var änker - och så vidare. Det var hemskt mycket som mamma fick gå igenom då. Så hon var så ängslig för -

Du vet - att det inte skulle gå bra för oss. och då gick vi till det där kontoret och vi fick vara där flera timmar och svara frågor och mamma fick skriva på en hel massa papper. Men vi klara ju allting, så allting gick bra. Så då for vi från Stockholm till Göteborg och - på tåget, när vi for från Stockholm till Göteborg på tåget där, så träffa jag en gammal farbror och han ville jag 'skull komma och prata med han, så jag gick in och prata med han. Han var en väldigt fin man. Man kunde se att han var en affärsman; gammal fin farbror - och - han 'fråge mig vad jag 'hete och när jag var liten var jag väldigt pratsam, som jag är nu. Det gick inte för mig och tiga. Att om det var nån som 'fråga mig någonting så kunde jag prata en hel timma på en fråga. Och han bara fråga mig vad jag 'hete. Så jag tala om precis hur jag 'hete: Edith Linnea Marianne Forsmark och så fortsatte jag då vad mamma 'hete och min syster 'hete och vad min mormor och morfar 'hete och mina mostrar och farbröder och - och att pappa nyss dött och att vi 'skull 'te Amerika. Och jag prata, jag tror nästan en hel timme prata jag med den där farbrorn. Och så sa jag: "men nu måste farbrorn ursäkta mig, för att mamma undrar ju vart jag är. Hon är nog ängslig och undrar var jag är". Så, jag sa: "jag får be om ursäkt. Nu måste jag gå". Och så sa han: "nä men vänta en stund" sa han. "Du har 'vari en sån trevlig liten tös. Jag måste ge Dig en liten slant". Så han lyfte opp mig på en sån där bänk som man 'kunn fälla ut i korridor, Du vet; dom hade såna där bänkar man kunde fälla ut. Då ställde han mig på den och så sa han: "Du måste få en liten slant här för Du har varit så trevlig". Så då gav han mig tio kronor och Du vet tio kronor, 1926, det var ju värt en hel massa, så jag nästan kvavna. Och då ska jag skynda mig in riktigt till mamma och tala om att jag hade fått tio kronor. Så när vi kom till Göteborg, då köpte vi apelsiner!! Och var enda gång 'je äter apelsiner nu, så tänker jag på den där resan när vi for från Stockholm till Göteborg och jag hade fått den där slanten utav den där farbrorn.

L: Du fick aldrig reda på vem det var?

Linnea: Vi läste i Göteborgstidningen, jag tror det var en eller två dagar efteråt, så stod det om den där farbrorn och vem han var och han hade dött utav hjärtslag när han åkte från tåget till hemmet sitt. Han hade en chaufför som kom och hämta han i en stor fin bil och han dog i bilen och det var en bild utav han i tidningen och allting och jag grät och jag tyckte det var hemskt. Så Du ser han var en gammal farbror. Och då stod det vad han var och han var nånting särskilt, en affärsman som bodde i Göteborg. Och då tyckte jag att det var så tråkigt, men jag kände mig 'gla i alla fall att jag hade 'vari så snäll med han!

L: Och han var ju snäll mot Dig också.

Linnea: Jaa! Ja.

L: De sista timmarna.

Linnea: Ja.

L: Ni stannade ett par dagar i Göteborg då innan båtresan?

Linnea: Ja.

L: Var det någon och vinkade av er i Göteborg?

Linnea: Ja mamma hade en väninna i Kiruna; eller i Lokstallarna där vi bodde, mamma och hon hade 'vari 'väninner sen dom var 16 år och den väninnan åkte med oss till Göteborg. Och så for hon hem då, när hon kom och vinkat av oss på båten och det var tråkigt. Och hon kom och hälsa på oss 1968! och jag fick köra till New York city och hämta henne, för det var då Bobby Kennedy hade blivit skjuten. Så hon sa: jag stiger inte av flyget 'förn jag ser er, sa hon, för jag är rädd att nån kommer och skjuter mig om jag står där ensam. Så då for vi till Kennedy Airport och stod där och vinka åt henne när hon steg utav flyget, så hon visste att hon var hos bekanta.

L: Hon har varit i kontakt med er hela tiden.

Linnea: Ja. Så vi har hälsat på henne nu i Kiruna och hon är 84 år nu.

L: Var det någon annan med ifrån er hembygd som åkte till Amerika, eller var ni de enda?

Linnea: Jaha. Vi var dom enda. Jaha. Vi blev 'bekant med många på båten och hade väldigt trevlig båtresa men det var ju en hemskt stor storm på havet också, så det var två dagar som vi fick sitta i våra 'hyttar, för att det var så svår storm opp på däck. Vi fick inte opp på däck.

L: Annars var överresan god?

Linnea: Ja den var väldigt trevlig, helst för mig, för jag tyckte om och dansa hambo, fast jag var så liten så tyckte jag om och dansa hambo. Och när dom där unga tonåriga pojkarna visste att jag var bra och dansa hambo, så fick jag dansa alltjämt; varenda kväll och det var så roligt Du vet. Sparka med bena och flyga iväg! Så jag hade väldigt trevligt, men min syster var ganska sjösjuk på hela resan, så hon var inte alls 'någo' 'gla och trevlig. Hon tyckte det var inte 'nå' roligt. Men jag hade roligt, för jag - jag tyckte om folk och jag var inte blyg.

L: Mamma var inte rädd för att Du skulle blanda Dig med för mycket folk?

Linnea: Nä då. Det var hon van med, för jag hade sånt sätt och så hade jag lärt mig många poem i skolan, så då ville jag gärna läsa poem och om nån ville lyssna så tycker jag det var hemskt bra. Så dom brukar sätta opp mig på en hög pall och så då stod dom runt omkring då medan att jag läste Lille Pers vandring. - - Nu går jag bort 'sa lille Per. 'Nu går jag bort dit stigen bär 'och söker slottets Silvertopp 'och får prinsessan Rosenknopp. 'Jag tror hon mig bannar 'om här jag längre stannar. - - Och 'je kunde hela poemet, så det var många som ville höra och ville lyssna!

L: Hade mamma lärt Dig sådana där saker?

Linnea: Nej, jag hade lärt det i skolan. Det var ett poem som var i Andra Småskolläseboken. Och så är det en berättelse om Fyra små grisar som gingo ut på vift. Alla glada och ingen vore gift och alla hade de knorr uppå svansen. Och såna där små poem som jag hade lärt mig ur Andra Småskolläseboken.

L: Var de andra barnen i Din ålder lika framfusiga?

Linnea: Nej. Neej, jag var lite ovanlig som liten, och jag brukar ju ofta få slantar för att jag var så trevlig, men jag gjorde det inte precis för att jag 'skull få slantar. Jag tyckte det var så roligt när nån var intresserad i mig och ville lyssna till mig när ja sa nånting. Jag kanske 'skull ha blivit en bra skådespelerska eller nånting. Men jag har 'vari så där hela mitt liv, jag har aldrig 'vari blyg och rädd, utan jag har kunnat stiga upp och språka om vad som helst. Och resan var trevlig för mig!

L: Och sedan var det vid Ellis Island, men det gick utan besvär då?

Linnea: Ja, det gick bra för oss då.

L: Ni var inte där i mer än några timmar?

Linnea: Ja vi var där över natten.

L: Jaså över natt!

Linnea: A-ha.

L: Ni fick ligga kvar!

Linnea: Jaha. Vi fick ligga kvar i hamnen över natten på Stockholmsbåten och då på dan så åkte vi 'te Ellis Island och då fick vi vara där över natten.

L: Då fick ni mat där också då?

Linnea: Jaa.

L: Vad var det för slags mat ni fick där?

Linnea: Jaa jag minns inte. Jag minns att det var inte gott.

L: Inte det.

Linnea: Och maten skulle ha 'vari varm men den var inte varm och Du vet det var väl amerikansk mat som jag var ovan med, så jag minns att det var inte gott. Och Du vet; inte fick vi 'nå' mjölk och sånt där gott och mamma fick kaffe, men 'kaffe var kallt och 'kaffe' var

dåligt. Du vet vi var 'van vid 'den där goda svenska kaffet som dom hade i Sverige på den tiden. Så då nästa dag, då åker vi tillbaks till New York-hamnen och så for vi med taxibil till järnvägsstationen och tåget for inte förrän på kvällen. Så då på kvällen, det var 3 mars 1926, när vi for med tåget 'te Jamestown och det var träbänkar. På **den** tiden hade dom inte sån där uppstoppade bänkar som vi har nu på tåg utan var träbänkar och Du vet småungar, dom är ju 'sömnig, dom måste sova, så jag 'la' mig på en bänk och en farbror 'la' sin rock på mig, så jag 'skull inte frysa och den där rocken var mörkblå, men på morron var den ljusgrå, för jag hade fallit på golvet så många gånger med den där rocken och 'stigi opp och 'dragi rocken på mig igen, så den var dammig och smutsig. För Du vet tågerna här var smutsiga. Tågerna i Sverige var 'ren, för Du vet det var elektriska tåg där då, som det är nu, så tågerna i Sverige var rena, men tågerna här, det var ju kol, eller kox, som dom brände då. Det 'rök och svart. Jag var alldeles svart i näshålerna när vi steg utav tåget. Och det var 4 mars 1926 och det var 20 below zero i Jamestown och morfar och min moster och hennes fästman var där och mötte tåget. Dom hade en liten Ford, Du vet, med såna där gardiner på, som dom hade på den tiden och våra koffertar och resväskor tog så mycket plats i bilen, så morfar fick **gå** hem från station. Då bodde vi på Superior street i Jamestown. Och när han kom hem ifrån station så hade han is i 'munstaschen för det var så kallt. Och vi hade hört mycket att det var såna fina vintrar i Jamestown; lite snö och lite kallt, men oj oj vad det var kallt. Det var mycket snö. Men - det är ju inte samma vintrar här som det var i Kiruna - för där var det ju vinter i nio 'månar och sommar i tre 'månar. Men jag otrivdes så det var hemskt och när det blev juni så sa jag åt mamma: "när ska det börja bli ljust om nätterna"? "Ja", sa mamma, "det blir inte ljust om nätterna här". Jag sa: "blir det aldrig ljust hela natten som det var i Kiruna"? "Nää", sa mamma "det blir aldrig så här" och det tyckte jag var hemskt. Jag tyckte det var så kusligt och jag otrivdes så det var hemskt! Och jag sa; det enda som jag tyckte om i Jamestown var att hundarna och katterna språka svenska!

L: Jaha.

Linnea: Och; Du vet: när vi var i Stockholm, innan vi reste från Stockholm, så hade Kungen nyss 'kommi hem ifrån Frankrike, så vi fick se den gamla kungen då. Jag minns ju inte vad han hette.

L: Gustaf V?

Linnea: Jag tror det var den långa smala som spela tennis så mycket.

L: Ja. Ja just, Gustaf V.

Linnea: Och vi gick ju till slottet då för och se hur slottet var och allt det där och Kungen hade nyss 'kommi hem, så han var ute bland folket och gick och skaka hand med folk som var där och helst med små barn. Och jag var så rädd. Jag tänkte: om Kungen tar i mig så 'dö' jag! Så jag gömde mig bakom mamma. Jag ville inte skaka hand med Kungen. Så då såg jag **den** kungen 1926 och när jag var hemma och hälsa på 1956, då såg jag Kungen som var kung då. Det är ju han som är, - är han morfar till Kungen som är nu? Och då 1976 så kom den unga kungen hit till Jamestown. Så: 1926, -56 och -76 har jag sett svenska kungar.

L: Hälsade Du på den Kungen som kom hit till Jamestown?

Linnea: Nä, vi sjöng för han. Du vet; vi hade en stor kör då. Jerry Hägglund hade ju lagt ihop en stor sångkör, vi var 70 röster, så vi sjöng för Kungen. Jag stod ju nära nog så jag kunde ha skaka hand med han; men det regna så hemskt, det var så otrevligt den där dan så. Men när han gick förbi så skrek jag: "Hurra Hurra Hurra"! Han drog lite grand på smilbandet!

L: Så - Du väntade på ljuset i Jamestown 1926

Linnea: -6.

L: och det kom inget.

Linnea: Nä, det var inget.

L: Så då hade Du hemlängtan?

Linnea: Hemskt!

L: Du började skolan då på hösten i alla fall?

Linnea: Jaa. Vi börja skolan i mars. När vi kom hit i mars; 4 mars, fick vi börja med en gång.

L: Hur gick **det** då?

Linnea: Ja det var hemskt. Det var en flicka som hade bott granne med mormor och morfar i Kiruna, som hade 'kommit hit med mormor och morfar samma år: hon hette Edith Eriksson och hon var i samma ålder som min syster och jag. Så hon 'skull gå med oss till skolan och Du vet hon hade 'vari här i fyra år då, så hon kunde engelska. Men hon tog oss bara till dom som är överst i skolan: principal, - Du vet som vi säger här - och sa att: det här är två svenska flickor som inte kan engelska och dom ska börja skolan här idag och så for hon! och lämna oss och vi fick stå där! Och när den 'principalen då, han såg att vi kunde ingen engelska, så tänkte han: det är väl bäst att dom får gå till 'första klass. Och Du vet jag var nio och Frida var tio och vi var 'stor för åldern. Vi var inte tjocka och stora, på Det viset, men vi var 'stor till växten. Så - han tog oss till 'första klass och där var barna sex år och små till växten, som amerikanarna är. Och då fick vi stå där och så titta lärarinnan på våra papper och så sa hon: "Frida", så titta hon på min syster och Frida 'nicka. För Du vet Frida, och Frida, det låter ju samma. Och så 'fråga hon mig vad jag 'hete och då sa hon "Edith". Skaka jag på 'huve 'Je heter inte Edith, och så sa jag: Linnea. och då trodde hon att jag sa det på svenska, för Du vet; jag heter: Edith Linnea marianne, så hon trodde jag hette Edith, så hon sa "Edith", men jag hette Linnea. För jag hade 'het' Linnea hela mitt liv. Så; jag skaka på 'huve och så peka hon på Edith igen och sa "Edith"! och då nicka Frida på 'huve, för hon tänkte: det ska väl bli slut på det här. För Du vet: vi var så 'blyg' och vi kände oss så 'dum. Så då fick jag heta Edith!. Och så 'skull dom sätta oss i en bänk och vi rymdes inte, för bänkarna var för små - och då börja småbarna skratta åt oss och då så drog lärarinnan fram ett bord och 'satt us på stolar där då vid ett bord i hörnet, i baken på skolrummet. Så då får vi sitta där - och ungarna, dom satt och fnittra och skratta Du vet och vi kände oss så 'dum. Och då sa lärarinnan nånting åt oss igen och så tog hon oss till 'dörrn och så peka hon nerför korridoren. Så vi tänkte: 'je hon kanske vill vi ska gå nånstans och vi 'förstog ingenting, så vi bara 'stog där utanför 'dörrn några minuter och så knacka vi på 'dörrn och så kom lärarinnan fram och babbla nånting. - Vi 'förstog inte alls vad hon sa. Så då tog hon in oss och 'satt oss vid det där bordet igen. Så hon hade väl bett oss: "Get" "get" "gå tillbaks till the principal och fråga han om vi 'skull sitta där i första klass! Och det 'förstog ju inte vi, så vi fick ju sitta där då, till sist, vid det där bordet. Men vi var så 'duktig, så när vi 'börja lära oss läsa och förstå lite engelska, så flytta dom fram oss till andra klassen och då hade vi lärt oss berättelsen om björnar och Goldy Locks och the Chairs och så skulle vi berätta då för lärarinnan vad vi hade lärt oss. Så när jag läste i boken om Tre björnar, och dom hade stolar och Papa bear-stolen var för stor och Mama bear-stolen var inte 'fin, men Lillbjörns stol 'passa precis och då 'satt Goldy Lock sig i den stolen. Och då sa vi: Chairs - Du vet. Papa bears chair, och Mama bears chair och Little baby bears chair och vi sa det fel. Vi hörde inte att vi 'skull säga: *"Tschair", så vi sa: "schair" och så sa lärarinnan: ""tschair". Så; då läste jag igen om Björnarnas stol. Och så sa jag: "schair"igen. Så då sa hon: "a train - tsch, tsch, tsch, tschair". Så då 'vill hon jag 'skull göra så där: "tsch, tsch, tsch tschair" och då gjorde jag så, men då kom 'je fram med schair i alla fall, jag sa det fel. Och så sa hon: "tschair"! så då spotta hon på mig, Du vet, på samma gång, Du vet, när hon sa så där hårt. Så när jag gick hem från skolan den där dan, så sa jag "Nu! ska vi hem till Sverige" sa jag, "för nu har lärarinnan 'spotta i ansiktet på mej". "Nä"! sa mamma, "det tror jag aldrig"! "Ja" sa jag. "Lärarinnan 'spotta mej i 'ansikte idag och hon var så arg". Så sa mamma: "nä det tror jag inte"! Men i alla fall, så 'fortsatt vi. Så när det blev juni då och skolan sluta, då hade vi 'kommi opp ända till tredje klassen och då sa jag åt mamma - jag sa: "jag tycker det är så

märkvärdigt att ungarna språkar så mycket klarare nu". Jag sa: "när vi börja skolan i mars så förstod vi ingenting, men ungarna pratar mer 'betydligt nu, så nu kan vi förstå dom bättre". Du vet - vi förstod inte att det var **vi** som 'höll på och lära oss förstå. Så då förstod vi ju bättre.

L: Kunde Du eller Din syster få någon hjälp hemma?

Linnea: Ja Du ser mina mostrar hade ju 'vari då här, med mormor och morfar, sen 1922. Så dom försökte lära oss lite engelska.

L: Men förstod **de** det rätta uttalet då på orden?

Linnea: Ja, det gjorde dom.

L: De gjorde det?

Linnea: Ja.

L: Så de kunde rätt så bra engelska då?

Linnea: Ja. Och Du ser; när vi sa: *"**tschair**" så kunde vi inte höra att vi sa "**schair**"! Vi kunde inte höra 'skillnan. Fast mina mostrar försökte visa oss att det var "**tschair**" och inte "**schair**". Hon sa: "man måste säga det riktigt hårt. Säg **Tschair**"! och så när vi 'skull försöka så blev det bara '**schair** i alla fall! Och så försökte dom lära oss säga: "How are You"? Så vi försökte, och så sa mormor: "håll i näsan, så här", så sa hon, då går det bättre. "How are You"? Hon sa: "engelska; när dom språkar engelska, så är det i näsan alltihop", sa hon. Och så sa hon: "Om ni har potatismos i mun, så går det bättre och språka engelska"!

L: Hur gick det för mormor då?

Linnea: Ja - mormor lärde sig aldrig.

L: Inte det.

Linnea: Hon lärde sig aldrig engelska.

L: Hon försökte aldrig?

Linnea: Aldrig.

L: Inte morfar heller?

Linnea: Morfar, han lärde sig ju lite, för han 'arbete' ju på en möbelfabrik här i Jamestown. Så han lärde sig ju lite grand. Han förstod! ganska mycket, men han försökte aldrig språka engelska. Så Du ser det är **därför** vi behöll svenska språket, för mormor och morfar lärde sig inte, så vi måste språka svenska med dom.

L: Så ni fick språka svenska med dem under kvällar och på söndagar och sedan engelska under dagarna?

Linnea: Ja. Ja.

L: Hur gick det med kamrater? Fanns det svenskar där?

Linnea: Ja det var ju en del småflicker som tycktes kunna lite svenska och det är en jänta nu, som arbetar på resebyrån här i Jamestown, som jag gick i skolan med då och hon kunde lite svenska. Men Du vet hon hade en sån engelsk brytning i svenskan sin, så ibland förstod vi inte precis vad hon sa. Men; sen när vi blev äldre och lärde oss förstå den här Jamestownsvenskengelskan, så kunde hon ganska bra svenska! Och, Du vet; det var många svenskar i Jamestown då - och jag tycker det är så hemskt märkvärdigt att det var ingen som hjälpte oss mer än vad dom gjorde.

L: Så det fanns ingen utav lärarna som kunde svenska?

Linnea: Nä då. Och lärarinnan som vi hade: Firsta och Andra Små, dom var italienare. så då 'sluta vi. Då hade dom satt in oss i tredje klass och då när vi 'börja skolan igen, på hösten, så gick vi i tredje klass - och - det gick så bra för oss i skolan, så på fem år hade vi 'flytta upp i åttonde klassen och vi 'hoppa över sjunde klassen alldeles, som från sjätte till åttonde.

L: Så det blev inga besvär med något?

Linnea: Nej. Nej. Vi fick bra betyg, vi var väldigt 'duktig i skolan. Men; lärarinnorna sa att det var för att vi hade lärt oss så mycket i skolorna i Sverige. För Du vet i Första Andra Små lärde

man sig mycket räkning och mycket skrivning och det var vi 'duktig med - och Du vet det hjälpte oss också i skolorna här och så fick ju vi lära oss i Sverige, i Första Andra Små, att vi 'skull ta hem 'läxer och studera hemma och ha föräldrarna och hjälpa oss. Så det **'fortsatt vi med!**

L: Ja, men mamma kunde väl inte hjälpa er mycket, utan det var mostrarna?

Linnea: Nej men mostrarna, Du vet. Och så hade jag en ung morbror som var bara fyra år äldre än mig. Och **han** ville ju inte bry sig om oss när vi first kom, för han skämdes för oss! Dumb green Swedes - Du vet - det var ingenting och vara släkt med! För Du vet!

L: Kände ni det på er att ni var nykomlingar?

Linnea: Ja. Jo. Det var hemskt.

L: Det var det?

Linnea: Det var hemskt! Det är den värsta tiden i mitt liv. Det var inte nog att vi nyss mistat pappa, men vi hade 'mista hemlandet och så 'mista vi mamma, för hon for ju på arbete då. Hon fick komma in på en syfabrik och bli sömmerska på en syfabrik i Jamestown. Så hon for ut på arbete innan sju på morron och kom aldrig hem förrän nästan sex på kvällen och när hon come hem så var hon så trött, så hon bara åt och gick och 'la sig. Så vi såg mamma inte ofta. Det var så hemskt! När jag tänker tillbaks på dom där tiderna så tyckte jag det var märkvärdigt att inte min syster och jag blev 'tokig; men Du vet: vi hade varandra. Hon var bara ett år äldre än mig, så när vi var 'ledsen så grät vi tillsammans och när vi var 'gläda så 'glädje vi oss tillsammans och - vi hade varandra.

L: Var hon lika sjuk av hemlängtan också?

Linnea: Nä!

L: Inte det?

Linnea: Hon har aldrig längtat till Sverige så mycket som jag.

L: Vad beror det på?

Linnea: Jag förstår inte och hon är inte lika sentimental som jag är - tror jag, - för att när hon reste hem och hälsa på första gången 1961 och när hon kom hem ifrån Sverige då, så sa hon: "Je ska **aldrig** till Sverige igen" sa hon. "Jag trivdes inte alls i Sverige". Hon sa: "allting hade blivit så annorlunda och jag känner mig inte alls hemma i Sverige". Och Du vet när jag reste hem första gången, det var 1956, då hade jag 'vari här i 30 år och jag trivdes så hemskt bra i Sverige, så jag skaffa gubben min jobb på fabriken i Göteborg: SKF och jag sa att: "vi kan resa till Sverige och bo där i ett år och Du kan arbeta på SKF, för det är folk där som språkar engelska och Du klarar Dej riktigt bra". Och jag sa att "chefen sa åt mig att det 'skull vara väldigt intressant och ha en amerikanare komma hit och arbeta med oss ett år. Så han sa: "tala om för gubben Din! Om han vill komma hem och vara här ett år så ska han få jobb här". Så jag kom hem och berättade det för gubben min, Du vet och han satt och titta på mig ett långt tag och så sa han: "are You crazy"! Inte ville han till Sverige! Och Du ser jag trivdes så bra, så jag reste tillbaks 1957! Året efter! Jag kom hem och jobba med min tapetsering och jag spara pengar och jag jobba; natt och dag och jag jobba så hemskt, så jag blev sjuk. Och jag nästan dog. Jag for till doktorn och han sa: "vad slags arbete gör Du"? sa han. Jag sa: "jag tapetserar om dagar och städar kontor på kvällar". Men - sa han: "Varför arbetar Du så där hemskt"? Ja, sa jag: "jag vill hem till Sverige". Och så fråga han mig om jag var svensk och om jag var född där och så vidare och han var en - en tysk jude, som hade 'blivi 'kört ur Tyskland under världskriget - andra världskriget. Han och hans fru hade 'smiti ifrån Tyskland för att judarna skulle ju då fångas och bli 'slaktad, som dom gjorde i Tyskland då. Så dom hade 'smiti hit till Amerika och både hon och han var doktorer. Så han 'förstog hemlängtan min. Så han undersökte mig riktigt och så sa han: "nu får Du 'klä på Dig och så ska Du komma in på kontoret, så ska 'je tala om för Dig vad Du har för fel". Så; när jag 'satt då och titta på han över skrivbordet hans så sa jag: "Du får tala om sanningen för mig" sa jag. "Om jag ska dö så vill jag att Du ska tala om för **mig**. Jag vill inte att Du ska tala om för gubben min att jag

håller på och dö, utan tala om för mig". Och - han titta på mig. Han hade så vackra bruna ögon, han satt och titta på mig en stund och han såg så allvarlig ut, så jag tänkte: ja nu kommer nånting hemskt. Han sa: "Jag har aldrig undersökt en sån hälsosam kvinna som vad Du är" sa han. "Aldrig i mitt liv. En sån stark hälsosam kvinna, men vad gör Du för slags arbete". När jag tala om för han vad jag gjorde, så sa han: "ja" sa han "Du är stark som en häst, men Du är inte en häst". Så han sa: "Du måste skicka in maken så jag får språka med han". "Nä", sa jag, "det gör jag inte, för om det är nånting fel med mig så vill jag att Du ska tala om för Mig". Han sa: "Det är inget fel med Dig"! Han sa "Du arbetar för hårt". Han sa "Du kan inte fortsätta arbeta såhär hårt". Och då hade jag en stor växt på kinden här och så sa han: "Du borde ta bort den här", sa han, "innan Du reser till Sverige, för inte vill Du resa till Sverige med en sån här stor vårta där". "Ja, men" sa jag "jag har inte råd"! För den här doktorn var dyr, det hade jag hört. "Jaa" sa han "men inte kan Du resa hem till Sverige med en sån där ful vårta där som Du har där". Den var ganska stor Du vet. Så han sa: "om Du kommer hit nästa vecka ska jag ta bort den där för Dig". Och så sa jag: "ja jag hoppas att det inte blir för dyrt". Så när jag for dit nästa vecka, då tog han en elektrisk nål och brände bort den där och så sa han: "nu måste Du komma hit om en vecka till, så jag får se hur det där tar sig". Och så sa han: "jag vill Du ska gå ner 25 pund". Och så hade han 'skrivit ner då vad jag 'skull äta. Han sa: "om Du äter så här i fyra veckor så går Du ner 2 pund i veckan; eller 3 pund i veckan var det: 12 pund på fyra veckor. Så han sa. "Du hinner gå ner 25 pund innan Du reser". Så det gjorde jag. Så då när jag hade gått till han i fyra fem veckor, då tänkte jag: nu kostar det här en hel förmögenhet. Så när jag var färdig med det där och hade bantat så jag hade gått ner bra mycket och 'tagit bort den där fula vårtan och allting, så 'fråga jag: "hur mycket är jag skyldig Dig nu"? sa jag. Och så satt han och titta på mig en stund och så sa han: "tycker Du 20 dollar är för mycket"? Jag tänkte: nu har jag hört fel. Han sa nog 200 dollar. Så jag 'fråga han igen: "vad sa Du"? "Ja" sa han "tycker Du 20 dollar är för mycket"? Och Du vet han brukar ta 20 dollar för varje visit, för han var en hjärtspecialist. Och - så sa han: "20 dollar" och jag sa: "20 dollar för allt det här som Du har gjort för mig"? "Jaa"! sa han "'Je vill hjälpa Dig komma hem till Sverige". Så det kostade mig 20 dollar, ta bort den där vårtan och få undersökning och bantning och allting.

L: Och så fick Du reda på att Du var frisk och stark som en häst.

Linnea: Ja!

L: Men hur kommer det sig att Du var så pass mycket överviktig? Du arbetade så hårt, hängde upp tapeter?

Linnea: Ja, men jag var inte hemskt överviktig då, som jag är nu. Jag var inte så tjock då.

L: Men var inte det mycket det: 25 pund, att bli av med på fyra veckor.

Linnea: Ja men det var inte på fyra veckor. Jag 'skull gå ner 12 pund på fyra veckor.

L: Jaså! Jaha.

Linnea: Så det var två tre 'månar som jag 'skull gå ner 25 pund.

L: Ja.

Linnea: Och då var jag inte så stor och fet som jag är nu. Och: han sa. - Du vet jag hade hjärtklappningar så det syntes på kläderna; så här. Så jag tänkte att 'je hade fått hemskt svårt hjärtfel och det kanske var för jag jobba för mycket. Men han sa: "Du har 'kommer in i övergångsåldern" och han sa "Du **kan** inte arbeta som Du gör, för alla dom där fina musklerna kring 'hjärta Ditt har 'blivi 'inflammrad". Han sa: "hjärtat Ditt är starkt, men musklerna omkring hjärtat har 'blivi 'inflammrad för Du arbetar för hårt".

L: Det var med tapeter och sådant?

Linnea: Ja. Och så då städa kontor på kvällarna. Du vet - det var för mycket.

L: Men det var inget fel på aptiten?

Linnea: Nä. Inget fel på aptiten!

L: Då ska vi se här - innan vi

Linnea: Och det var första resan hem, efter 30 år.

L: Men innan vi går in på den, så vi inte hoppar över nånting här.

Linnea: Ja.

L: Morfar, han kom hit då och skulle hjälpa sin dotter?

Linnea: Sin syster

L: Sin syster, var det ja.

Linnea: som hade 'blivi änka.

L: Med det här

Linnea: Vindruvfarmen.

L: Vingårdsarbetet ja. Hur gick det med det? De skulle försöka att leva på det allihop?

Linnea: Det var för litet. Du vet: morfar; det var ju mormor och morfar och så var det Alexa och Alice och John och Agnes, det var fyra barn och mormor och morfar. Och så var det ju hans syster då. Och dom skulle alla leva på vad dom tjäna på dom där vindruverna och vindruvsfarmen var för liten.

L: Så det gick inte då.

Linnea: Det gick inte och försörja en stor familj på så där lite. Och; lagårn höll på och falla ihop och huset höll på och falla ihop, så morfar visste att det skulle bli en hemskt mycket byggnadsaffär till honom att rätta till allt det där - och det var **det** systemen hade beräknat på, att brorsan 'skull komma hem och hjälpa henne med allt det där. Och det gick inte.

L: Morfar förstod efter ett tag att det inte gick?

Linnea: Ja. Och Du vet; hon hade sagt, hon 'skull kosta på resan och Du vet: det där hade 'blivi dyrt för morfar, men han fick aldrig resan utav systemen sin. Hon bara lura han. Morfar var alldeles för vis och stå under sån där 'lurning, så han flytta till Jamestown och köpte ett hus och börja arbeta på en möbelfabrik.

L: Men mormor, hon tyckte väl inte om det? Hon ville väl hellre bo ute på landsbygden?

Linnea: Hon ville bo på en farm!

L: Hon ville det - ja.

Linnea: Du vet - det var mormors liv, på en farm.

L: Dom hade inga djur i vingården?

Linnea: Nä då, ingenting. Lagården höll på och falla sönder och dom hade ingenting, dom hade en häst.

L: Du bodde aldrig där någon gång?

Linnea: Nä. Nä så det här var 1922 och då: -23, -24, -25, -26, Du ser: det var fyra år efter som vi kom och då hade morfar redan köpt hus i Jamestown och han 'arbete på möbelfabrik.

L: Vad sa han då, när ni hade kommit hit? Var han fortfarande stadd på att åka hem till Sverige?

Linnea: Jaa. Han tyckte att; när vi kom, så 'skull vi få se hur det var där och han tänkte det 'skull vara bra för mamma som var nyss änka och vi som hade nyss mistat pappa och morfar och mormor hade lovat att dom 'skull sköta om oss. Så morfar tänkte: vad bra om vi 'skull komma och se hur uselt det var i Amerika. Så då skulle vi vara 'glad att återresa till Sverige. Då tänkte han: då, när mormor har fått sett oss, och, då tänkte han, då skulle mormor också vilja resa hem, så då skulle han och hon resa tillbaks till Sverige med oss. Men det blev inte så, för Du vet: vi kom -26 och då -29 var ju arbetslösheten och allting gick bara neråt.

L: Då blev det svårt.

Linnea: Det var hemskt.

L: Så det som mamma hade investerat i sin pappas rörelse,

Linnea: Ja.

L: Det gick upp-och-ner på?

Linnea: Ja han förlora då pengarna, dom pengarna - och han fick ju aldrig betalt för huset heller, så han förlora ju allting. Han förlora hemskt mycket på det där: morfar. Men Du ser: då hade han en riktigt bra bekant här i Jamestown, som var en storgubbe i banken och den där storgubben på banken, han tyckte väldigt bra om morfar, så han sa han 'skull hjälpa han, om han ville köpa den här farmen här oppe. Det var han som tala om för oss om farmen och då var vi så många då som bodde i

L: Det var farmen intill det?

Linnea: Ja. Var vi så många då som bodde hemma, så den där gubben tyckte det 'skull 'va bra om vi alla tog i och hjälpte med farmen och odla potatis och ha stor trädgård och ha kor och djur och hästar och sånd där och det gick bra. Det gick väldigt bra till 1929 och då blev det ju arbetslöshet och då blir det bara pannkaka utav alltihop.

L: Med detta också?

Linnea: Nä då.

L: Nä.

Linnea: Nä. Du ser, morfar, han knoga på så han höll kvar farmen.

L: Vilket år köpte han den?

Linnea: Han köpte farmen 1928.

L: 1928.

Linnea: Så det var året innan det blev arbetslöshet.

L: Och alla flyttade ni ut då?

Linnea: Ja då.

L: Hur var det bytet? Att bo inne i centrala Jamestown istället för att bo där ute?

Linnea: Det var ju mycket bättre för dom, för mormor och morfar, men det var ju inte bättre för dom andra, för deras barn 'jobba ju i stan, så dom fick ju åka buss eller köra bil och så fick vi börja skolan här oppe, en sån där liten skola som det var åtta klasser i ett rum och Du vet; det var ju inte så bra för oss heller.

L: Det var en tillbakagång i undervisningen det?

Linnea: Ja, det var, för oss var det.

L: Men då kunde ni engelska i alla fall utan svårigheter?

Linnea: Jo då, då kunde vi engelska. Ja. Och då när vi hade 'flytta hit, Du vet, då tyckte ju vi; Frida och jag, att vi var så duktiga. Och där var det grannpojkar här som hade fått skidor i julklapp. Så då hade dom sagt: ni är svenskar och ni kan väl åka skidor? sa dom. "Jaa" sa vi, "vi kan åka skidor". Så då hade dom byggt en sån där stor, hög snöhoppa, så att vi 'sku få åka på deras skidor och så över den där stora hoppan då och slå ihjäl oss, tror jag att dom trodde vi 'sku göra. För att det var en sån hög hoppa som dom hade gjort, Du vet och dom visste inte hur hemskt bra vi var på och åka skidor! Så vi tog skiderna och vi åkte och vi hoppa och det gick så lätt för oss, så dom satt där med mun öppen. Och vi var så hemskt 'stolt att vi hade lärt oss att åka skidor så bra!

L: Ni överraskade Jamestownarna med att åka skidor.

Linnea: Ja! Jodå! Jadå.

L: Åkte ni i terrängen också med vanliga skidor?

Linnea: Jadå. Vi åkte 'skider mycket och så fick vi skridskor, så vi gick och åkte skridskor där ner på sjön.

L: Åkte de andra ungdomarna av svensk bakgrund skidor?

Linnea: Ja då. Dom hade ju lärt sig och åka skidor och skridskor, men Du vet dom titta på oss som dumb Swedes och då fick dom reda på att vi var inte dumb Swedes: utan vi kunde åka skridskor, vi kunde åka skidor, vi kunde språka engelska, vi kunde flytta fram oss och flytta över sjunde klassen, till åttonde från sjätte och där var dom 'förvånad. Så till sist hade vi

väldigt många vänner, som skröt att dom var vänner till the Swede girls: "we're good friends with the Swede girls" och vi fick heta The Swede girls in the town I grow!

L: Så då kändes det lite bättre.

Linnea: Jo då.

L: Var det så för flickor och pojkar i 20-årsåldern också, att de fick gå för: the dumb Swedes?

Linnea: Ja. Jo.

L: Det var inte roligt.

Linnea: Nä. Men det gick bättre för svenskar i Jamestown än vad det gick om dom flytta sig nån annan stans i Unated States, för i Jamestown var det ju mycket svenskar. Men Du vet svenskarna som hade 'vari här några år, dom låtsas hade glömt svenskan och dom låtsas skämmas för att vara green Swedes, - men; - det där, det gick bort det också och till sist var det ju väldigt trevligt att vara svenskar i Jamestown. Och nu är det ju så väldigt bra och vara svenskar i Jamestown: för dom har ju the Swedish Society och så har dom American-Scandinavian förening som man kan tillhöra. Nu är det nånting nästan - nu försöker dom så hemskt och hålla fast med det svenska här i Jamestown.

L: Gör kyrkorna det också?

Linnea: Jaa.

L: De flesta kyrkor har någonting svenskt.

Linnea: Jo då. Och Du vet, när vi först kom, då var det ju hemskt mycket 'engelsk i svenska kyrkorna. Då var det mycket engelska i svenska kyrkorna. Så den enda kyrkan som var svensk var Sjudedagsadventistkyrkan.

L: Jo men Frälsningsarmén var på svenska också väl?

Linnea: Jaa det var den, men det visste vi inte om när vi först kom. Men vi hade 'nå' grannar som var adventister, som språka svenska med oss och dom ville att vi skulle till Sabbatsskolan och Du vet vi visste ju ingenting om Sabbatsskolan, att det var på en lördag. Så vi gick ju med dom här kamraterna till Sabbatsskolan, men vi tyckte det var så konstigt att dom hade det på en lördag. Och då gick mamma med oss också, för vi var 'van och gå i kyrkan i Kiruna, men här hade nästan alla svenskarna nästan glömt att gå i kyrkan. Så; vi ville ju gå till kyrkan och då sa mamma: "Gör detsamma om det är på lördag eller söndag" sa hon. "När Guds ord predikas, så är det väl detsamma och dom predikar ju svenska där, så det går väl bra för oss och gå till det där". Så vi gick till den där Sabbatsskolan för svenska Adventistkyrkan, för det var svenska alltihop. Men då fick vi - blev vi 'uppmanad - när dom fick höra att vi gick på bio efter kyrkan tog slut. För Du vet; Frida och jag hade 'börja gå på en bio i Jamestown som hette Rose About och dom hade såna här fortsättningsfilmer för barn och det var, Du vet, det var cowboys, dom där berömda cowboy-filmerna som dom hade förr i världen och det var ju intressant för oss och det kosta oss bara 10 cent styck. Så när vi kom i kyrkan, då 'bruka mamma ge Frida och mig 10 cent var och vi 'bruka gå ner och se den där fortsättningsfilmen. Men då när lärarinnan, som var i Sabbatsskolan, fick reda på att vi gick på bio, då sa hon "oj oj oj. Det är en farlig synd det. Det kan ni inte göra, det får ni inte göra". Så när vi berättar det för mamma; "Ja", sa hon, "dom är väldigt 'snäv i hjärnan", sa hon, "om dom tycker det att det skadar två 'jäter och gå på sådant där barnbio". För Du vet, dom hade det i Kiruna, hade dom barnbio och Du vet: det var ju bara för barn. Så vi gick ju då. Vi sluta ju då och gå på den där och så 'flytta vi på farmen och då var det omöjligt för oss och gå till Sabbatsskolan härifrån. Så då börja vi gå på lillkyrkan här nere i Flobana.

L: Vad för slags samfund är det?

Linnea: Ja det är en non denominational, säger vi.

L: Jaha.

Linnea: Det är inte alla som går där.

L: Vad heter den?

Linnea: Flobana Community Church.

L: Flobana Community Church. Jaha.

Linnea: Så gick vi dit istället. Det var ju mycket ungdomar där, men då när prästen dog - som vi hade då - då stängde dom kyrkan här. Så då gick vi inte i kyrkan igen på flera år, förrän efter jag var gift.

L: Ni gick alla med i den Första Lutherska när ni kom?

Linnea: Jaa.

L: Jaha.

Linnea: Det var ju meningen. Du vet: Statskyrkan i Sverige hade förbindelserna i Första Lutherska Kyrkan här.

L: Jaha. Så där lämnade ni flyttningsbetyget?

Linnea: Ja A-ha.

L: Var det doctor Lincoln det?

Linnea: Jaha, det var doctor Lincoln. Right.

L: Jaha. Vad sa han när ni kom?

Linnea: Jaa han kunde ju bra svenska och det tyckte vi ju om.

L: Jaså han talade bra svenska?

Linnea: Jo då och det var ju väldigt roligt och kunna svenska med nån.

L: Men annars så var det lätt att prata med någon i kyrkan, de flesta kunde väl svenska?

Linnea: Jo då. Det var mycket svenskar i Jamestown då som det är nu.

L: Men det var ingen av de minsta som kunde svenska då?

Linnea: Nä då, inga små barn kunde svenska.

L: Nej.

Linnea: Och den här flickan som vi kände ifrån Kiruna: Edith Eriksson, hon hade kommit hit 1922 och då var hon sex år - och nu var hon tio år, när vi kom och Du vet; från sex till tio år skulle inte hon ha glömt svenskan, men hon 'låtsas att hon hade glömt svenskan. För på den tiden i Jamestown var det nånting skamligt och vara svensk, jag vet inte Varför.

L: Ja men det var ju så många svenskar som hade lyckats bra. De flesta.

Linnea: Ja. Om man var green Swede då skulle man inte tala om det för nån. men det var väl kanske mer ibland barnen än vad det var bland dom fullvuxna. Men jag minns att mina mostrar brukar gå på danser och det var mycket svenskar där och dom ville så hemskt gärna bara språka engelska, precis som dom skämdes för att kunna språka svenska. Det var lite annorlunda då!

L: Jaha.

Linnea: Men jag tror folk blir mer och mer 'lärd, Du vet, när

L: Vad sa svenskarna i förstone om till exempel italienarna, för dom var ju inte omtyckta?

Linnea: Nää, svenskarna tyckte hemskt illa om italienare, det var bara uselt folk alltihop. "ja dom är 'usel" sa dom "och dom ska man akta sig för. Dom är filurer och dom narrar en så mycket som dom kan och får dom inte av er pengar så är det det dom söker efter". För italienarna skulle ha 'vari i stånd nästan och ville bara ta åt sig pengar. Och dom 'lurar folket mycket på den tiden, men jag tror italienarna har 'blivi bättre, eller också är det så att vi har 'ändra oss.

L: Ni hade inga obehag?

Linnea: Ja vi hade obehaget utav italienare, för att

L: Hade ni det!

Linnea: Ja för att dom var 'fräck och så var dom 'stor i käften och dom var inte alls 'vänlig och 'snäll som vad italienarna är nu. Vi var 'rädd för dom. Och Du vet vi hade aldrig sett negrer och

L: Men det fanns väl inte många i Jamestown?

Linnea: Jaa det fanns många negrer i Jamestown då - också.

L: Var bodde de någonstans?

Linnea: Ja dom bodde på Washington street, och där dom bor nu.

L: Jaha.

Linnea: Och Du vet - Frida och jag gick och 'handla med min moster första veckan vi var här, gick vi och handla med våran moster och hon tog oss in på en affär i Brooklyn Square, som hette Racket Store och där kunde man köpa **allt möjligt** billigt. Så hon köpte oss nya hattar och hon köpte oss halsband och hon köpte oss en hel massa småkrimskrams, Du vet, som 'småjäter tyckte om på den tiden. Men vi blev 'less och handla, så vi sa åt henne. kan vi inte gå hem nu? För Du vet hur barn är. När dom får vad dom vill, då vill dom gå hem. Och då sa min moster: "Nä" sa hon. "Jag måste handla lite mer" sa hon. "Varför går ni inte ut och står utanför affären och tittar kring stan! Stå bara där och titta", sa hon, "men gå ingenstans, för jag vill inte mista er", sa hon. "Utan stå bara där och titta, när folk går förbi - och bilar - och så där". Så vi gick ut och stod där. Och vi stod där och prata svenska Du vet och peka på allting Du vet. För de mesta husena då, nere i Brooklyn Square, var så smutsiga och Du vet i Sverige var vi så van med allting var så rent.

L: Vilka var affärsmän där nere vid Brooklyn Square? Var det svenskar?

Linnea: jaa, dom hade ju Lundqvist Hardware Du vet, det var ju svenskt. Men då hade dom Noaks Arch och så var det mycket sådana där småbilliga teatrar där nere.

L: Noaks Arch, vad var det för någonting?

Linnea: Ja det var en affär; järnhandel.

L: Noaks Arch!

Linnea: Nere på North

L: Och den ägdes av en svensk?

Linnea: Det var. Det var, ja det var mycket svenskar som 'arbete där men jag tror det var en jude som rådde om det.

L: Jaså.

Linnea: Och så hade dom Majestic Theatre. Det var en sån där så när man gick in där kunde man bara känna popcorn. Allting 'lukta popcorn därinne. och - och Lundqvists Järnhandel hade dom där då och dom var ju svenska och så var det 'nå' pappershandel, dom sålde tapeter - och sånt 'därnt, i Brooklyn Square. Och när min syster och jag stod och titta, då 'klaga vi hur smutsigt det var, att det inte är det här lika fint som vad det var i Sverige och vi tyckte det var smutsigt och dystert och - och så var det på samma gång märkvärdigt. Du vet: allting var så annorlunda, dom hade ju bilar och allting då här. Mycket bilar hade vi inte sett i Sverige.

L: Var gatorna bra i Jamestown på den tiden?

Linnea: Jaa då, det var tryggare 'gater - Du vet - You know. Det var fina 'gater i stan då. Och så var det teater. Och dom hade stora fina byggnader i Brooklyn Square då, som inte finns nu, Du vet dom har ju 'rivi ner allting. Och vi stod där och titta och prata, Du vet svenska och peka och titta och så såg vi en neger. Och vi blev så 'rädd, för han stod och titta på oss och titta på oss och vi blev så 'rädd och vi tordes inte vända om och gå tillbaks in i affären, vi torde inte röra på oss. Så vi stod där och sa: vi ska inte låtsas att vi ser han". Och vi var båda så 'rädd. Jag vet inte **varför** vi var 'rädd. Men Du vet när man aldrig har sett många negrer så tror man att dom där svarta fulingarna kan göra vad som helst. Så - vi stod där - och rätt som det var så kom han rätt till oss och vi höll på och dö och så sa han: "Är ni 'rädd för mig 'flicker", sa han, på svenska. Och vi trodde inte vad vi hörde och vi tordes knappast titta på

han. Han sa: "ni ska inte vara 'rädd för mig" sa han "för jag är svensk jag också"! Och Du vet det var ju skrattbart. Här står en stor, lång, svart man, med stora vita tänder och stora vita ögon och står och tittar på oss och språkar svenska, och

L: Pratade han bra svenska?

Linnea: Han 'språka bra svenska och han sa: "ni är 'rädd för mig", sa han. "Jag kan se på er att ni är 'rädd för mig" sa han. "Ni kanske inte har sett många negrer". Så då 'fråga han oss vad vi var ifrån och, Du vet, min syster, hon brukar alltjämt knuffa mig, för jag var ju språklådan jag. Så hon sa: "Du får säga åt han". Så då sa vi åt han att vi hade 'vari i Jamestown (vi hade 'vari där i två månader då, för det var i maj). Och så 'fråga han var vi kom ifrån och så tala vi om det och så sa han; - och han prata en sån där riktigt fin stockholmska - Du vet - fin svenska. Han sa "Jag var född i Stockholm". Och så berätta han för oss att hans föräldrar var betjänter i slottet. För att Kungen hade rest till Afrika och dom här hade 'vari betjänter för Kungen i Afrika, hans föräldrar. Dom var 'ung och 'ogift då och Kungen tyckte så bra om dom så han bad dom komma till slottet och vara betjänter i Stockholm; i slottet. Så dom for med Kungen till Stockholm och dom gifte sig och dom fick den här pojken, så han var född i Stockholm.

L: Och så hade han kommit till Jamestown. Vad berodde det på att han hade kommit dit?

Linnea: Han sa aldrig för mycket om det för oss. Han kanske sa, men Du vet när man är nio tio år, så bryr man sig inte så mycket om det där. För vi var ju fortfarande 'rädd, fast han stod och språka svenska med oss. Och då kom moster Alexa ut och hon såg den här negern Du vet och hon visste väl att vi var 'rädd för han, så hon bara tog oss i handen och flytta oss iväg och vi sa ju adjö åt den där 'negern och han sa adjö åt oss. Och vi såg honom många många gånger efter det, många, många år levde han i Jamestown. Jag tror han levde till han var 90 år. Han var stor och lång och snygg, han var en snygg neger.

L: Det var ju intressant att han kom hit. Varför stannade han inte kvar i Sverige?

Linnea: Ja, men Du ser, det var väl därför att han ville till Amerika och han kanske kom hit för att det var svenskar här. Men han hade haft det hemskt svårt med svenskarna här.

L: Jaså.

Linnea: Han sa; det var mycket lättare i Stockholm. För svenskarna accepterar negrer bättre i Sverige, sa han, än vad dom gör här.

L: Men; italienarna var inte mycket bättre i svenskarnas ögon än vad negrerna var?

Linnea: Nä. Svenskarna har aldrig tyckt om italienare på den tiden och min mormor brukar alltjämt säga. - När Frida och jag blev så 'stor så vi 'börja gå ut med pojkar, då sa hon: "om ni nånsin kommer hem med en italienare pojk så får ni inte komma hit 'te mej med han. Jag vill aldrig att se er med en italienare". Och Du vet Frida och jag var nästan 'förtjust i brunögda, svarthåriga män, för att pappa min var brunögd och svarthårig och som många utav italienarna här i Jamestown var 'lika pappa våran, men vi var ju väldigt 'aktsam. Du vet; vi ville ju inte ha ihop det med nån italienare, när dom var så hemska.

L: Vem hade varnat mormor om detta?

Linnea: Ja det hade hon nog 'kommi med från Sverige. För Du vet ibland när man läste om vad italienarna gjorde, även i Sverige Du vet, från Italien. Dom var ju gangster, Du vet och då på den tiden då var det ju så mycket italienare i Chicago som var gangsters, som gjorde så hemskt mycket mord och

L: Och det kände ni till i Sverige också? Ni läste i tidningarna.

Linnea: Jadå. Jodå. Och min mormor var en som läste tidningen från en pärm - pärm till pärm, hon läste och var intresserad i sånt.

L: Så; varken Du eller Din syster Frida vågade ha någon date med en italienare då?

Linnea: Aldrig i livet.

L: Ni var aldrig tillfrågade av någon italienare?

Linnea: Nä vi var inte.

L: Var de italienarpojken rädda för att kontakta flickor från andra folkgrupper?

Linnea: Ja, på den tiden 'akta dom sig för annat än italienare, för på den tiden hade dom fått lärt sig hemifrån att de 'skull aldrig bry sig om 'nå' annat än italienare. Akta Dig för annat än italienare.

L: Så - de varnade sina barn för svenskar då?

Linnea: Ja då.

L: Vad sade de om svenskarna då?

Linnea: Jaa dom tyckte att svenskarna var snåla och dom var ovänliga och dom var inte riktiga och dom var inte troende, som vad italienare var. Du vet: dom var ju 'katolsk och dom var ju så troende, fast dom kunde göra allting och bara gå till prästen och be om förlåtelse - Du vet. - Så. - Men det var det att man 'skull akta sig för italienare och man ska akta sig för negrer. Och Du vet på den tiden! när vi först kom till Jamestown, så var det en pojke och en flicka som var 'gift här i Jamestown och dom var svenskar! Dom var väldigt 'kär och väldigt fin och dom fick ett barn och barnet var neger. Så karlen for ifrån flickan och skyllde henne för att hon hade 'lega med en neger och det visste hon att hon inte hade gjort.

L: Ja men det måste hon väl ha gjort?

Linnea: Så dom var så hemskt 'olycklig. Hon var så olycklig den där jäntan så hon nästan dog, men hon gav bort barnet! Hon ville inte ha ett negerbarn. Men hon - hon lejde en advokat, som sökte reda på hur det hade kommit sig så hon hade fått ett negerbarn. Och då fann han ju ut att hans släkting hade 'vari missionär i Afrika och hade 'gifta sig med en afrikan neger och dom hade aldrig 'tala om det hemma, att dom hade negrer i släkten. Det var dom 'tyst med och den där svenska pojken hade 'kommi hit utom att veta att han var släkt med negrer. För det var tyst, det var ingen som berätta. Men då fann den här advokaten ju ut att det var på **hans** sida negerbarnet kom ifrån.

L: Och det syntes inte på fadern då att han var neger?

Linnea: Nä.

L: Men det kom tillbaka i hans

Linnea: Ja. Det var ett av det tredje eller fjärde led. Och då tyckte han ju det var så hemskt ledsamt så han gick till hustrun sin och bad henne om förlåtelse, men hon förlät han inte. För hon sa; när han kunde tro så hemskt om henne, att hon hade 'lega med en neger, så ville hon ingenting ha och göra med han.

L: Så det var en gåta.

Linnea: Ja.

L: Den löstes, på sätt och vis.

Linnea: Ja. Och jag vet inte om det var därför vi hörde så mycket om att vi skulle aldrig umgås med negrer och italienare. Men Du vet jag har aldrig haft nånting emot negrer! jag har haft 'väninner i 'skolorna, som har jobbat med mej i 'skolorna på PTA och sånt där; negertanter som har 'vari väldigt trevliga och en här som heter Johnson. Hennes karl heter Bob Johnson och han arbetar på samma kullagerfabrik som gubben min. Och hon och jag var väldigt goda vänner i Jamestown, när vi bodde i Jamestown och pojken mina gick till (?). Så; brukar jag alltid säga: From one Swede to another, brukar jag säga, när jag skulle säga nånting om den och hon skratta så gott i det där. Så när vi brukar träffa varann på gatan så brukar jag säga: Hey Swede! och så sa hon: Hey Swede! För negrerna är snälla! Om man får en neger till en kamrat, då har man en kamrat som är för livet. Men italienarna har jag 'vari mera aktsam för, för att dom verkar vara lite mer

L: Där har varit spänning.

Linnea: Ja.

L: Och Jamestown är så pass litet också, så det blir mer känt om det händer nånting.

Linnea: Ja.

L: Det går från den ena kanten till den andra fort.

Linnea: Ja ja. Och, Du vet, om vi fick höra att nån hade 'gifta sig med en italienare, nån som **vi kände**, då fick vi höra att: Du får ingenting ha och göra med den flickan! Hon är oduglig. Om hon kan gifta sig med en italienare, så kan hon göra vad som helst! Så.

L: När hände det, att dom gifte sig med italienare - det var väl efter kriget?

Linnea: Nä det var före kriget. Det var medans jag var ung flicka: 1934 -35 -36.

L: Jaså.

Linnea: För Du vet

L: Hur blev ett sådant äktenskap då, blev det lyckligt eller?

Linnea: Nej det blir inte. För Du vet: italienarna har väldigt temperament, men dom menar ingenting med det, men dom kan skrika och flänga och slänga och har hemskt temperament, men dom är väldigt kärleksfulla i alla fall. Men det blir aldrig bra! Jag har aldrig hört än om ett giftermål där en italienare och en svensk har 'gifta sig och att det har 'blivi nånting som har gått bra.

L: Vad hände med religionen om en svensk och en italienare gifte sig? Blev de lutheraner eller baptister eller?

Linnea: Om dom är 'stark katolik, Du vet om karlen eller kvinnan är italienare och stark katolik, då måste dom bli katoliker när dom ska gifta sig. Men är dom en sån där som inte bryr sig så mycket, Du vet då går ju karlen eller kvinnan till den tron dom har, men det blir ju aldrig nånting med det. För Du vet; dom är inte starkt troende nån utav dom. Och Du vet en starkt troende människa - som tror starkt på gudsfruktan - kan aldrig ändra om sig till katolik, det går inte.

L: Och en katolik kan inte ändra sig heller?

Linnea: Nej. Nej. Om dom är en riktig stark katolik Du vet som har 'vari katolik i hela sitt liv så går det inte och ändra på det. Det är ju en del som har! Jag har en väninna som heter Tina (?), som bor i Jamestown och hon har blivit frälst i en baptistkyrka. Så hela hennes familj har ändrat sig från katolsk till baptist och dom är italienare.

L: Jaha.

Linnea: Så - det har gått bra. Men; både hon och han är ju italienare. Men dom var båda katolsk, men dom har ändrat sig till baptist. Dom går till Bethel Baptist där på Fairmount avenue.

L: Så det finns undantag.

Linnea: Ja, det finns.

L: Ni gifte er 1930?

Linnea: 7.

L: -37 - ja. Jaha. Och - hur gick det till?

Linnea: Jaa.

L: Var det en blind date eller?

Linnea: Jaa det var, nästan. För att det var nyårsafton och jag var ute med en svensk grabb den kvällen, en stor, snygg, lång, svensk grabb. Och varenda gång han och jag var tillsammans så trodde dom att vi var syskon, för han var mörk och hade bruna ögon och det tyckte jag inte alls om. 'Je tänker; om jag ser ut så jag kan inte gå ut med nån annan än min egen bror. Och jag var ute med han på nyårsafton. Och jag var ute med mina mostrar och morbröder, för dom var alla 'ung. Så mamma var äldst och hon fick oss tidigt, så vi är nästan jämnåriga med våra mostrar och morbröder - och jag var ute med min moster och hennes make den där kvällen och han hade supit sig bra 'sne, Du vet, firar ju nyårsafton. Så hon ville inte vara på den här svenska dansen. Det var en svensk loge här i Jamestown, jag tror det var Wiking-logen! Det var när dom hade den i Brooklyn Square då. Så hon ville gå ut innan klockan slog tolv. Hon sa: "Du och jag ska gå över på andra sidan gatan och ha oss en hamburgare, till efter klockan

har 'slagi nyåret'. För att hennes make var en sån där som ville pussas på nyårsslaget och det ville hon inte, när han har blivit så 'sne. Så - vi gick till den där, det var en sån där liten hamburgareplats på andra sidan gatan. Så vi gick dit och satt där och åt hamburgare medans klockerna slog nyåren. Då var det tre unga grabbar som stod utanför 'fönster och knacka och vinka åt oss - Du vet - och min moster var ju ung, så dom trodde att vi var två unga 'flicker som var ute 'ensam på nyårsafton. Då blev min moster förargad för det! Så sa hon: "nu tror dom att Du och jag är små ogifta och - hur ska vi förklara det här" sa hon, "så det är bäst vi går". Hon sa: "prata inte med dom där grabbarna alls, utan skynda Dig riktigt". Och; jag kände igen en utav grabbarna, men jag minns inte var jag hade 'träffa han. Så jag tyckte jag skulle i alla fall säga Hallå! För en utav grabbarna såg ut som nån som jag kände. Men jag sa "hallå" i alla fall och vi sprang över gatan och 'sku' fara in och dom här tre grabbarna, det var han och hans två bröder, följde efter och då sa han: "jag tycker om flickan i grönkläningen" see och det var ju jag. Så - då tyckte jag att - jag tyckte att jag kände en utav pojkar! Så jag tänkte det är bäst jag är artig nu och inte verkar vara så mallig. Så - min moster, hon gick tillbaka in till dansgolvet och jag stod ju därute och prata med dom här grabbarna. Och så sa jag åt Delbert: "Jag har sett Dig nånstans! Jag har 'träffa Dig förut. Jag känner igen Dig" sa jag. Och då är det en stor affär i Jamestown som heter Bigolous och då sa jag: "det är Du som kör hissen i Bigolous och det är Du som är så artig och fin". Och så sa han: "no", sa Delbert, det är min bror". Och - då var det hans yngre bror som körde hissarna, men dom där två bröderna såg så 'lik varann ut, så jag trodde det var Delbert, men då var det hans bror. Och så titta jag på hans bror och han såg så ung ut, så jag tänkte; jag vill inte bry mig om han, han ser så ung ut. Så då tog jag adjö utav dom och skulle gå och sa: "Gott nytt år" till dom och så for jag och då satt han sin hatt på 'huve mitt och så sa han: "om Du går in dit, så måste Du komma ut med hatten min". Så det gjorde jag! Jag gick ju in då och den där grabben som jag var på dans med, Du vet, han satt ju där och undra var jag hade 'vari. "Var har Du fått tag i den där hatten" sa han. "Å" jag sa: "jag fann den här ute nånstans". Och jag tyckte så bra om den där grabben som hade gett mig hatten, så jag tänkte; jag måste prata med han lite mer! Så då var jag så - ja - vad ska jag säga - sån filur - så jag gick och hämta kappan min och så gick jag ut och så stod jag och prata med dom här tre bröderna. Då hade deras bil gått sönder, så dom kunde inte resa till Erie i Pennsylvania. Dom skulle gå till Erie i Pennsylvania till en bio där och fira nyårsafton på en bio, men bilen deras hade gått sönder och så var det lite sent, så dom tyckte inte det var mycket dom kunde göra på en nyårsafton. Så dom hade bara gått kring stan och prata och skratta och titta på alla dumma som hade supit sig 'full och så där. Tyckte det var synd om dom som måste fira nyårsafton, supat sig full. Och så 'fråga dom mig om jag drack och jag sa: "nä. Jag sa: "jag dricker inte". Och så sa dom: "hur kan Du gå in på en sån där klubb och dansa, om Du inte dricker"? Jag sa: "det är många svenskar därinne som inte dricker"! Jag sa: "inte behöver man dricka. Om man tycker om och dansa så kan man dansa, inte behöver man dricka". Och vi stod och prata där så länge Du vet och ju mer jag stod och prata med gubben min, ju mer tyckte jag om han. Han var så vacker! Du kan aldrig tro vad han var vacker när han var ung"! Så - då sa pojkar: "får vi köra hem Dig i kväll"? "Jaa" sa ja. "Nää" sa jag, "jag går aldrig hem med tre pojkar i en bil" sa jag. Och så sa Delbert: "jag har ju inte min bil ikväll"! sa han. Han sa: "**vi går**". Och så sa jag: "ska ni gå hem med mig ikväll då"? "Ja", sa han, "vi ska gå hem med Dig". Men jag sa: "men jag bor ända opp i (?) Point, ska ni gå med oss dit"? "Ah"! sa dom. Inte trodde dom att vi bodde så långt! att jag bodde så långt bort. "Nä", sa jag, "jag bor bara över tredje gatans bro här". Och då ville jag så gärna bli mer bekant med den här grabben, så jag for ifrån grabben som jag var med, så Du ser - det var styggt".

L: Han fick aldrig reda på vad som hade hänt?

Linnea: Nej. Och han var en snäll karl. Han blev en predikant! Han 'gifta sig med flickan som hade lutherska bokaffären i Jamestown, det var en ung flicka som rådde om den där Lutheran Book Store.

L: Vad hette han?

Linnea: Han hette Gösta, men nu minns jag inte vad han hette i efternamn. Jag har alldeles glömt vad han heter! Men han for till Kanada och gick på en skola där oppe och lärde sig bli präst. Han hade - han hade 'blivi en man som 'börja dricka och han drack så mycket och då var det en luthersk präst som gick på sjukstugan och träffa han och bad för han och for och hälsa på han. Så han blev frälst genom den där prästen. Den där prästen var präst på .. Lutheran Trinity .. Nej Trinity Lutheran Church. Du vet; den som dom har där oppe nu, som Gerome (?) går till så mycket.

L: O ja: Holy Trinity.

Linnea: Holy Trinity Lutheran Church. Och då var den på Main- eller på 4th street - då var den där. Och den här prästen, jag har glömt vad han hette också, men; Oh! vad han var fin den där prästen! Han - han var riktigt evangelical. Så han hade frälst den här, hjälpt den här pojken sluta supa och bli frälst och då blev han bekant med flickan som hade affären där: the Lutheran

Book Store. Så dom gifte sig och han studera i Kanada och blev präst! Tänk Dig! Så - då gick jag - dom här tre pojkarna gick hem med mig den där kvällen och min syster hade sett mig. Så nästa morgon så kom hon och hälsa på mig, på nyårsdan och så sa hon: "Men **vad** gjorde Du ut och gick med tre pojkar igår kväll"? Så då berätta jag för henne. Det var tre pojkar som blev väldigt ängsliga och ha 'nä roligt på nyårsafton - och det var inte pojkar som söp, så jag tyckte synd om dom, så jag lät dom gå hem med mig. Och då hade Delbert 'tala om att han hade ett piano som han ville sälja och han sa: "är Du intresserad i att köpa ett piano"? "Jaa"! sa jag, "det är jag gärna! Vad ska Du ha för pianot"? "Ja" han sa "15 dollar". "Jaa", sa jag då. "Gärna köper jag ett piano för 15 dollar". Så han sa att "jag kommer opp och hämtar Dej på lördan, så ska Du få komma ner och se pianot som vi har". Och jag tänkte: det är bra, då får jag se den här vackra pojken igen. Så kom han och hämta mig på lördan och vi körde ner till hans hus. Då hade han 'tagi mamma sin på bio så inte hon 'skull vara hemma. Och pappa hans var en sån där som satt på krogen jämt, så att Delbert visste att pappa 'skull inte vara hemma. Och han var blyg den här pojken, så han ville inte att mamman 'skull veta att han hade 'träffa en flicka som han tyckte om. Så han hade 'tagi henne på bio. Så då - när jag kom in dit - och Du vet att; då tog Delbert fast i mig och gav mig en kram. Han sa "Jag tycker om Dig"! och så blev han alldeles 'rö i ansiktet och såg så blyg ut och jag tänkte: men det här är en grabb som jag tycker om!, för jag tyckte om blyga pojkar! Så jag spela ju piano för dom där, det lilla jag kunde och så sa han: "ja Du får köpa pianot för 15 dollar". Då sa jag "men det är väl bra". Så - vi sa inget mera om pianot och han körde hem mig och då 'tala brorsan hans om att Delbert hade haft en flicka in och sett på pianot, som var svensk - och då sa mamman att "jag vill träffa henne". Då sa hon: "har Du 'träffa en svensk flicka"? "Ja", sa Delbert, "jag har 'träffa en svensk flicka". "Ja, men jag vill träffa henne"! sa mamma hans - och - då hade hon 'bjudi oss och komma ner en kväll och äta tonfisksmörgåsar, för det tyckte jag om hemskt mycket på den tiden och kaffe. Så då kom han och 'hämta mig en kväll och vi gick till mamma hans och hade tonfisksmörgåsar och drack kaffe och jag fick träffa mamma hans och hon och jag 'språka svenska med varann och hon blev så intresserad i att han hade 'funni en svensk flicka. Då sa hon: "den där flickan måste Du gå med lite mer, så Du får känna henne lite bättre". Och då arbeta jag på fabriken och vävde, från två på eftermiddan till tio på kvällen, så jag hade inte kvällar lediga. Så då sa han han skulle komma och hämta mig en kväll och gå hem till mamma hans och dricka kaffe och äta smörgåsar igen efter arbetet. Så då varenda kväll! hela januari! då kom han och hämta mig vid fabriken och vi körde ner till mamma hans och drack kaffe och åt smörgåsar. Det var hela 'månan och vi tyckte väldigt bra om varann. Men då

tyckte vi att det gick för fort, så vi tyckte vi skulle sluta några veckor och se om det var allvarligt. Så då sa vi att vi 'sluta se varann två veckor. Då skulle det bli S:t Valentine's day, så då, om han tyckte att vi 'sku se varann igen, då 'sku han komma och hämta mig på S:t Valentine's day.

L: Var Du inte rädd då att han skulle träffa någon annan?

Linnea: Ja, det var jag. Så det här var 31 januari. Det var på en söndag kväll. Då hade vi sagt att vi måste sluta ett tag och ta igen oss. Det hade gått för fort! Så då sa han, då sa vi: Adjö och det var på en söndag kväll och på måndag eftermiddag, när jag gick på arbete då tänkte jag: nu i kväll är det ingen som möter mig, nu måste jag gå hem ensam och då får jag inte se den där söta grabben i den där söta bilen som han hade då. Han hade en Model A Ford och jag var nästan, jag hade nästan feber, jag var så olycklig hela dan så jag, jag nästan kan säga att jag hade feber den dan. Och då när klockan var tio och jag tog utav mig mitt 'förklä och 'satt på mig min kappa och 'skull gå ut, jag tänkte: jag ska inte titta 'opp, jag ska bara titta ner på backen. För Du vet - varenda gång jag hade 'kommi ur fabriken så stod han rätt utanför dörrn med bilen sin. Då brukar jag titta 'opp och se dom där gula hjulena och den där grå hatten och han var så snygg! Och jag tänkte: ikväll sitter han inte där. Så jag tänkte; Jag ska gå ut riktigt fort och bara titta på backen, för jag ville inte titta 'opp och inte se han. Så jag gick riktigt fort, såhär, och rätt som det var såg jag en bil med gula hjul - och så titta jag 'opp lite längre och så satt det en grabb med en grå hatt!! Hahaha! Så det! Så det räckte bara tolv timmar innan vi såg varann igen!

L: Så det gick inte.

Linnea: Nej. Det gick inte en dags slut. Så Du ser; vi hade 'träffa varann 1:a januari då, 1937 och 1 maj 1937 blev vi 'förlovad och 1 juli 1937 gifte vi oss. Så Du ser det small. Och då - varenda första dag - på varenda månad, nästan - ja, ända till våran första pojke var född - brukar jag få en liten gåva utav han.

L: Jaha.

Linnea: Första dan i varje månad så kom han hem med en liten gåva: ett par 'strumper, eller parfym, eller näsduk, eller karameller eller nånting. Ibland fick jag en liten gryta som jag tyckte om eller liten vas eller. Jag fick alltså en gåva, till efter första pojken var född. Då 'börja han att köpa smågrejer åt lillpojken - och det var ju lika bra.

L: Så ni träffades på nyårsafton: 1930?

Linnea: -37.

L: Och ni gifte er?

Linnea: 1937. Du ser. Du ser klockan hade 'slagi nyåret när han stod bakom fönstret där och knacka och vinka åt oss, när vi satt där och åt hamburgare. Så Du ser nyåret hade 'börja då. Så det var nyåret 1937. Då blev vi 'förlovad 1 maj 1937 och gifte oss 1 juli 1937. Så det var sex 'månar.

L: Vad hade han för arbete då?

Linnea: Han 'arbete på en möbelfabrik; (?) Furniture Factory hette den. Och då, när vi hade 'vari 'gift i; - till 1941, då 'börja han på kullagerfabriken.

L: Jaha.

Linnea: Och då, 1941, så 'börja han på kullagerfabriken och det var då jag 'sluta väva på väveriet.

L: Så det fanns fortfarande väverier kvar i Jamestown?

Linnea: Ja.

L: Var det en av de sista fabrikerna som fanns kvar?

Linnea: Ja: Empire Worsted Mill hette den.

L: Var det en stor fabrik?

Linnea: Ja, hemskt stor fabrik.

L: Och det var en engelsk firma?

Linnea: Ja det var och Du vet vi vävde kostymer; (tyg för kostymer) och då under kriget så vävde dom kaki för soldaternas uniformer. Men då hade jag ju 'sluta, för Du vet jag sluta 1941 och 1943 var våran första pojk född, då hade vi 'vari gift i nästan sex år - och då

L: Men Du fortsatte att arbeta även efter giftermålet?

Linnea: Jaa, jag 'arbete från 1936 till 1941, så jag arbeta fyra år efter jag 'gifta mig. Och då hade doktorn sagt att jag 'arbete för hårt och var för trött, därför kunde jag inte bli med barn, för Du vet: jag trodde det var nånting fel med mig eller med Delbert, för vi ville ha barn och det blev inte. Han sa: Du arbetar för hårt. För Du vet: då hade dom ändrat mitt skift, så jag for på arbete klockan 6 och sluta 2. Så kom jag hem på eftermiddan och laga mat och baka och städa och skura och tvätta och strök - och jobba hemma och så på fabriken då tidigt på morron och åtta timmar stå i ett kör. Så han sa: Du måste sluta arbeta och ta igen Dig lite grand. Så då sluta jag på hösten 1941 och då i april 1942, då blev jag med äldsta pojken och han var född januari 1943.

L: Så det var således ett hårt arbete?

Linnea: Hemskt. Du vet väva. Jag hade två stora vävstolar att sköta om och Du vet det var automatiskt, så **skyttlarna flyger såhär** men man måste stå i ett kör och bara se att inte skyttlarna blir tomma, för Du vet, då blir det fel i tyget. Så det var väldigt jobbigt och 'opp tidigt och gå till arbetet Du vet. Då var jag mager och fin.

L: Var det många hustrur som arbetade utanför hemmet under kriget?

Linnea: Jo. Ja det var det.

L: Var betalningen bra då?

Linnea: Ja väldigt bra. Vi 'tjäna väldigt bra på väveriet. Jag 'tjäna mer än vad han gjorde på möbelfabriken.

L: Jaså. Vad berodde det på att de betalade så bra?

Linnea: Ja, jag vet inte. Jag vet inte varför vi 'tjäna så bra men vi 'tjäna bra pengar.

L: Fanns där några fackföreningar eller Unions?

Linnea: Ja det var det och så var det. Du ser: vi hade piece work, han hade timpenning och vi hade piece work, så Du vet: ju flitigare man arbetade, bättre betalt fick man. Och Du vet; då var jag ung och kvick och stark, så jag jobba och 'tjäna väldigt bra.

L: Och då blev Du automatiskt amerikansk medborgare igenom giftermålet?

Linnea: Ja, Du ser, jag hade lagt in ansökan för medborgarpapper när jag var 18 år och då sa dom åt mig där 'opp på City Hall att jag var för ung. Dom sa: Du kan inte lägga in ansökan för medborgarpapper förrän Du är 21, så kom tillbaks när Du är 21, sa han. Så. Och Du vet då måste man ta Första papperet och så måste man vänta fem år för andra papperet! Så då tänkte jag: oj oj. Det här blir svårt för mig. Jag hinner inte bli medborgare 'förrän jag är nästan 30 år. Så - då - emellan den tiden så gifte jag mig med Delbert, då var jag 20 år. Så då, när jag var 21 år, då 'la jag in ansökan igen om att få medborgarpapper och då hade jag 'gifta mig med en amerikanare, så då behövde jag bara vänta ett år! Så då blev jag medborgare på ett år, bara för jag gift mig.

L: Hade mamma lagt in som medborgare?

Linnea: Nä, hon hade inte. Du ser; om **hon hade**, då hade inte jag behövt, för om hon hade 'tagi 'medborgarspapper medans vi var små, då hade vi 'blivi medborgare automatiskt. Men hon 'la aldrig in ansökan för och bli medborgare. Hon blev inte medborgare förrän kanske 20 år sen.

L: Och morfar och mormor, var dom?

Linnea: Dom blev aldrig amerikansk medborgare.

L: De brydde sig inte om det.

Linnea: Nej. Så då var det ju lätt och bli amerikansk medborgare! Dom knappast 'fråga mig. Dom bara 'fråga mig fem frågor och min väninna, som hade lagt in ansökan på samma gång (hon var ogift) och dom 'fråga henne frågor, en hel timme - satt hon där inne.

L: Vad berodde detta på!

Linnea: Jag vet inte. Hon var äldre än jag. Hon var 30 och var ogift och jag var 20 år och var gift, så Du ser det gick bättre för mig.

L: Jaha. Så det var enklare ja.

Linnea: Ja.

L: På arbetet på väveriet, var det andra nationaliteter som arbetade där också?

Linnea: Ja, det var mycket italienare där.

L: Flickor; .. eller fruntimmer?

Linnea: Ja.

L: Hur var de att arbeta med då?

Linnea: Dom vävde dom också. Och så var det många, det var många 'engelsk, - Du vet, - för det var ju en engelsk som rådde om fabriken.

L: Så förmännen var engelska då?

Linnea: Jaa då. Och det var många som vävde som var 'engelsk och så var det ju svenskar där och så var det italienare.

L: Hur gick det att umgås med italienare?

Linnea: Ja det gick bra för mig!

L: Jaså.

Linnea: Det har alltså gått bra för mig och umgås med italienare och negrer. Det enda jag var väldigt aktsam för när jag var ung; ogift, så var jag väldigt aktsam att inte umgås med italienare. För jag tänkte: kanske jag kunde träffa någon italiengrabb och bli kär och Du vet då bryr man ju sig inte om vad mormor säger! Så jag 'akta ju mig för att bli för mycket bekant med italienare.

L: Du gick hellre en omväg?

Linnea: Ja.

L: Jaha.

Linnea: För jag ville ju

L: Var det mormor som var mest skeptisk, mera än mamma?

Linnea: Ja. Jaa.

L: Mamma kanske inte brydde sig så mycket om det?

Linnea: Nää hon gjorde inte så mycket som mormor. Men Du vet mormor, hon hade 'tagi ansvar för oss, för att hon hade lovat pappan min att dom 'sku sköta om oss om nånting hände till honom.

L: Så hon kände ett starkare ansvar kanske?

Linnea: Jo, det gjorde hon. För - Du vet - mamma var bara 19 ½ år äldre än mig, så hon har 'vari mer som en syster och jag tror att mamma nästan kände sig så också. För - Du vet: när hon blev änka så var hon fortfarande ung, hon var ju bara 29 år när vi kom hit, hon var 28 när pappa dog.

L: Hon gifte aldrig om sig?

Linnea: Ja hon gifte om sig 1930.

L: Ja, det gjorde hon - ja.

Linnea: Så hon hade 'vari gift med min styvfar i 45 år när han dog.

L: Jaha.

Linnea: Han var hallänning och han var väldigt snäll.

L: Hans namn var Bredahl, eller vad hette han?

Linnea: Hugo Bredahl.

L: Jaha.

Linnea: Han är en av de finaste människorna jag nånsin känt i mitt liv. Du vet det var arbetslöshet då!, så det var mycket fattigt då. Och min syster och jag fick lida mycket utav det där, för vi fick aldrig vara lika 'fin som en del barn var i skolan, bara för mamma var änka och hade inte mycket och ge oss. Så vi var aldrig fint 'klädd. Vi skämdes nästan ofta, för Du vet i Sverige hade vi haft det så bra. Vi var finast och alla skulle härma Forsmarks 'flicker. Så när Forsmarks 'flicker har fått nånting, då skulle dom andra ha det för att Forsmarks 'flicker har det. Men när vi kom hit så blev vi tvärtom. Då var vi dumma grönsvenskar och så var vi 'fattig och hade inte lika 'fin som alla andra, så det var **precis** som hela skivan hade vänt sig! Det var väldigt tråkigt. Och min syster och jag brukar ofta sitta tillsammans i en vrå och gråta och tycka synd om varann. Men vi hade ju varann då och hålla fast i, det var ju bra.

L: Så det var ett hårt slag att flytta till Jamestown?

Linnea: Ja. Men Du ser när mamma gifte sig med Hugo Bredahl; - fast de var bägge utan arbete, så dom bodde ju på Staten då, Du vet, det gjorde han.

L: Han köpte billigt på realisationer.

Linnea: Han brukar se nånting som han tyckte vi behövde, och han visste alltjämt vilka 'storlek vi hade i skor och strumper och kläder och han visste vi tyckte om frukt. Och dom hade ingen bil och så var det dyrt och åka buss. Så han brukar gå från Jamestown till farmen och Du vet det var långt

L: Det var långt ja.

Linnea: och ha skor med sig som han hade köpt för rea och - och så hade han frukt åt oss och nånting gott som han visste vi 'sku tycka om. Han var väldigt väldigt snäll med oss! Och han var väldigt snäll med oss ända till han dog. Han var väldigt snäll, han var stolt över oss. Han tyckte det var så roligt att presentera oss som sina döttrar och han var bara tolv år äldre än mig, han var åtta år yngre än mamma.

L: Hade de träffats på någon tillställning?

Linnea: Ja, dom gick i Nattskolan tillsammans och lärde sig engelska.

L: Jaa. Så det var där som dom hade träffats. Hade han kommit ifrån Sverige då?

Linnea: Ja han kom från Sverige 1929 och Du vet då hade vi 'vari här i tre år. Och då hade mamma 'flytta ifrån farmen och tagit sig en lägenhet i Jamestown, för det var lättare för henne att gå på kvällsskolan om hon bodde i Jamestown. Då hade hon hyrt en källarvåning och hon fick ju - Du vet - betalt ifrån stan; fick nödhjälp från stan och så hade hon ju pension sin än, för att hon var inte gift än. Så hon hade sin pension och så använde hon ju 'pension som vi skulle få. Så hon 'klara sig i lägenheten och så gick hon på kvällsskola och det var bättre för henne, för det var så långsamt och bo här på farmen. Du vet: det var bara jobba och stå i jämt och hon var fortfarande ung, och ensam.

L: Hur mycket pension fick hon ifrån Sverige varje månad?

Linnea: Ja det var inte mycket, för Du vet när man växlar 'kroner till dollar så var det ju inte mycket.

L: Nej.

Linnea: Inte var det nog så det försörjde oss och

L: Det räckte inte till?

Linnea: Nä. Så Du ser hon tog våran pension och sin pension så kunde hon klara sig och vi var ju här på farmen hos mormor och morfar och vi jobba ju för vad vi fick. Vi var väldigt 'duktig min syster och jag.

L: Jaha.

Linnea: Och vi gick ju i skolan - Du vet - och så hjälpte vi på farmen. Det var vi som 'konservera all mat och skura hela huset och plocka bär och grävde potatis och hjälpte i höbärgningen och det var hemskt svåra tider ska jag tala om. Det var inte förrän jag gifte mig med Delbert som jag fick det bra.

L: Då började det att ljusna.

Linnea: För; - Du vet - jag hade jobba på fabriken där och stått i och min syster sprang bort och gifte sig när hon var 17 år. Hon ville komma ifrån farmen Du ser.

L: Vem gifte hon sig med?

Linnea: Det var en grabb som bodde på andra sidan gatan här.

L: En svensk?

Linnea: Nä. Han hette Reynhardt. Dom har 'vari 'gift i 52 år nu och nu håller hon på och

L: Var han tyskättling?

Linnea: Ja, han är tyskättling. Han - han är väldigt snäll med henne. Dom är väldigt 'rik nu, dom är väldigt väldigt väldigt rika nu; - men nu har hon så svårt hjärtfel, så han har sagt åt mig att doktorn sa: det var inget hopp för henne alls, - men dom har rest till Florida, dom ska 'va där hela vintern.

L: Vad har han sysslat med?

Linnea: Han har 'vari brandsoldat i Jamestown. Han 'arbeta i brandkåren.

L: Har han spelat på börsmarknaden?

Linnea: Nä - Du ser - dom har 'vari väldigt snåla, för han är - han är tysk jude, han har lite grann jude och så är han tysk; tysk jude. Han har det i bakgrunden. Så han är väldigt, väldigt snål och han har 'vari snål hela sitt liv. Och han är 'snåla med henne och med barnen och snålar. Och så under kriget, då blev han ju aldrig inkallad, för Du vet dom hade två barn och vi hade bara en pojke när kriget bröt ut. Så Delbert, han blev ju inkallad i Flottan, så han var i Flottan i två och ett halvt år. Och min svåger blev inte inkallad, för att dom hade två barn. Så då lärde han sig bli en sån här - vad heter det - rörmokare. Han - han gick och 'studera rörmokning och så har han 'blivi rörmokare. Så han var både brandsoldat och rörmokare och Du vet; under kriget så var det inte många rörmokare, för det var ju så många som blev 'inkallad, så han hade hemskt mycket arbete. Då på nätterna, när han var i brandkåren på nätterna, när det var ingen bränsla nånstans Du vet, då sov han ju, så då på dagarna 'kunne han ju jobba hela dan! Så han var ju ute i rörmokning och han fick hemskt mycket arbeten, så han var väldigt arbetssam och duktig. Och - Du ser: allt det extra som han förtjäna 'la han in på banken. Så dom 'börja lägga in pengar på banken 1943, -44 och dom har lagt in pengar på banken alla dom här årena och min syster har 'vari en som har 'vari ute och 'städa hus, och så där, för rika. Så hon, - varenda slant hon har tjänat, så har hon lagt in på banken. Och Du ser - nu är dom 'rik.

L: Det blev ett nästeägg, som dom säger.

Linnea: Ja. Och Du vet dom var snåla med sina barn. Deras barn har aldrig gått på universitet och aldrig 'studera nånting.

L: Vad gjorde dom på så vis för?

Linnea: Snål!

L: Ja, men -

Linnea: Så Du ser: alla våra pojkar har 'vari på universitet och vi har hjälpt dom och allt det extra vi har haft har vi gett åt våra barn, vi har hjälpt dom och köpa sina hem och sina bilar. För att vi älskar våra barn och vi tycker att: **det är vi** som har 'bringa våra barn in i livet här, så vi har velat hjälpa dom.

L: Vad hände med Din systems barn då?

Linnea: Jaa. Dom

L: Dom gick inte till college då eller?

Linnea: Nej, inte alls.

L: Inte det.

Linnea: En utav pojkarna är i brandkåren och en är väldigt bra på och rita, så han är - han arbetar på fabrik, på ett kontor, i Jamestown. Han är - han gör ritningarna för allting som dom gör, vad heter det? Delbert! Are You sleeping Corcoran! Ja. Äldsta pojk är draftsman, för han är så bra på och rita, så han tjänar bra. Och så en pojk i brandkåren och flickan har ju 'gifta sig med en karl som 'arbete på kullagerfabriken - så - han tjänar ju bra, - så.

L: Och dom bor alla i Jamestown?

Linnea: Jaha. Och Du ser: våran ena pojk är präst och våran andra pojk har 'vari skollärare, men nu är han i datamaskiner.

L: I Michigan?

Linnea: A-Ha.

Maken Delbert Corcoran: Carborundum Body.

Linnea: Yeah. Carborundum Body, (Fridas äldsta pojk). - och - och så pojken våran i Sverige, han är ju väldigt bra på och rita han också och han var lärare här men nu i Sverige måste han ju lära sig svenska innan han kan få bra arbete, men han får nog arbete, för han är väldigt duktig. Han har lärt sig svenskan riktigt bra.

L: Så det är den yngsta pojken som har åkt till Sverige, eller är det den mellersta?

Linnea: Äldsta!

L: Äldsta pojken.

Linnea: Mhm. Ja!

L: Hur kom detta sig?

Linnea: Han är 42 år och nyss blivit pappa.

L: Jaha och han gifte sig med en svensk flicka?

Linnea: A-Ha.

L: Som var här i Jamestown?

Linnea: No, hon var i Sverige. Jag 'träffa henne första gången när hon var fyra år och så kom hon hit 1974, för hon skulle lära sig bättre engelska, för hon ville bli doktor och hon kunde inte komma in på universitetet i Sverige, annat än hon kunde riktigt bra engelska. Så då kom hon hit och bodde hos mig i sex veckor och - Du vet: 'öva sig med engelskan och då 'träffa hon pojken min. Men hon var bara 16 år då och han var 30, så han brydde sig inte om henne för mycket, för han tyckte hon var ett barn. Men då kom hon hit och hälsa på igen 1978 och då blev det ljus i taket och då 1979 reste han till Sverige och gifte sig med henne. Och så 1980 kom dom hit och då for dom till Dallas Texas - och han jobba där och hon gick i skolan och 'studera, så hon har 'blivi sjuksköterska, men hon arbetar också med data nu i Sverige. Hon arbetar tolv timmar om dan, tre dar i veckan, med data och hon tjänar väldigt bra. Och dom arbetar tre dar i veckan var. Då är dom hemma med pojken sin. See Michael är hemma med pojken på torsdag fredag och lördag, då 'jobba hon och han arbetar måndag tisdag och onsdag, då är hon hemma med pojken. Då får dom 200 dollar i 'månan för det.

L: Och dom räknar med att stanna i Sverige?

Linnea: Jaa. See dom har levt i Texas till 1983. Då 'flytta dom till Sverige, till jul.

L: Längtrade hon tillbaka då - eller?

Linnea: Ja, hennes pappa var väldigt dålig. Han låg inför döden, så då for dom hem och var hemma och då dog han i juli. Dom for dit i december -83 och då i juli -84 dog han och han dog bara några 'veckor innan lillpojken blev född, så han hann aldrig bli morfar, men han visste han 'sku bli morfar, i alla fall. Så då stannade dom kvar. Michael längtar tillbaks hit!

Han vill ju helst bo i USA men han tycker om Sverige, han tycker om svenskarna. Men Du vet han har sina bröder här och föräldrar här, så han längtar hit, men det blir nog att dom stannar kvar i Sverige, för nu väntar dom en liten igen.

L: Så - då har Din hemlängtan gått tillbaka i

Linnea: Ja - **i Honom.**

L: i honom ja.

Linnea: Min yngsta och min äldsta pojk tycker om Sverige! Min äldsta pojk har varit till Sverige tre gånger och min yngsta pojk har 'vari dit tre gånger, men min mittersta pojk har aldrig varit till Sverige. Och - Du vet - när mamma dog, 1 juli, så har jag ju bott granne med henne här i 32 år och vi har ju 'blivi så - Du vet - 'kär i varann. Jag har alltjämt 'vari mammakär. När jag var liten brukar mamma måste ljuga, om hon 'skull gå bort nånstans, måste hon ljuga och säga åt mig hon 'sku bara bort till grannen och komma tillbaks med detsamma. För; om hon 'lämna mig och jag visste hon 'sku vara 'baka några timmar, så brukar jag kräkas!

L: Var Du mörkrädd?

Linnea: Nä jag var kär i mamman min, jag ville vara med mamma. Och när jag var nygift så bodde vi i samma hus. Mamma hade två rum som hon inte använde, så vi hyrde dom där två rummen utav henne, och gjorde kök utav ett och sängkammare. Och så - folket som bodde på första våningen 'flytta ut och då 'flytta mamma ner på första våningen och då bodde vi på övre våningen och då bodde vi tillsammans till min morbror dog. Jag hade en morbror som var 26 år när han dog i cancer, han hade huvudcancer; cancer i hjärnan. Han var bara 26 år. Så då när han dog, då for min styvfar och mamma på farmen och hjälpte på farmen, för min styvfar, han var väldigt kär i jordbruk och kor och sånt där, fast han var målare och tapetsereare ifrån Sverige.

L: Bredahl?

Linnea: Bredahl.

L: Men; Din morfar, och mormor, de stannade kvar på farmen?

Linnea: Ja.

L: Och så dog Din mamma 1960?

Linnea: Min mormor dog 1949.

L: Din mormor dog 1949.

Linnea: 1940 dog yngsta pojken och han var 26 år. Det var han som 'jobba på farmen, men då när han dog, så for min mamma och hennes make hit för att: dom var dom enda som inte hade småbarn, för mammas syskon alla bodde i Jamestown och hade små barn, så dom ville inte flytta hit och hjälpa mormor och morfar. Och mormor och morfar ville inte sälja farmen när min yngsta morbror dog, så dom stanna kvar, men mamma och hennes make flytta dit och tog över farmen.

L: Dog han hastigt eller hur kom det sig då?

Linnea: Ja. Han - han hade hjärncancer, han var 26 år. Han opererades när han var 24 och doktorn sa: han kunde leva två år och det gjorde han. Han dog precis två veckor efter att två åren var över. Han var stor stark kraftig fin pojk, men Du vet, när man får cancer så gör det detsamma hur stor och kraftig och fin man är. Så då flytta dom hit! Och då, när mormor dog 1949, så sörjde min morfar så mycket. Han tänkte; om han reste hem till Sverige skulle sorgen lindra sig mer. För han hade 'längta hem till Sverige i hela sitt liv. Ända sen han kom hit 1922 så har min morfar aldrig 'språka om 'nå annat än gå hem till Sverige.

L: Så han trivdes aldrig.

Linnea: Så han reste hem till Sverige och hälsa på 1948 och då for min mamma och styvfar till Sverige och hälsa på också. Det mamma, första resan hem till Sverige. Och morfar; när han kom hem till farmen då, så 'prata han aldrig 'nä annat än: Sverige Sverige Sverige och mormor ville inte resa tillbaks till Sverige, för hon trivdes på farmen. Det är en fin farm det här. Den går långt långt 'opp på backen. Man kan gå där 'oppe och se hela sjön här nere och allting och mormor, hon tyckte hon hade så storslaget och fint här, så hon ville inte fara ifrån farmen. Det var hennes liv det här. Så; - då - när hon dog 1949 - mormor dog hastigt, hon fick slag och dog på 18 timmar. Hon hade 'vari och titta på en ko som skulle kalva och då fann dom henne vid grinden, hon hade haft slag där och så dog hon på 18 timmar. Hon var 75 år. Och då tyckte morfar, om han reste hem till Sverige, då skulle sorgen lindra sig mer. Så han sålde farmen till mamma och min styvfar och då reste han hem till Sverige - och han trivdes så bra där, så han 'stanna till 1962.

L: Var bosatte han sig då?

Linnea: I Trehörningsjö.

L: Trehörningsjö. När han talade om att han skulle åka till Sverige,

Linnea: mhm?

L: sa han att han skulle åka hem till Trehörningsjö;

Linnea: Ja.

L: åka hem till Sverige?

Linnea: Då sa han: **hela Sverige.**

L: Å - till Sverige.

Linnea: Jaha. Ja, han längta hem till Sverige. Du vet han hade bott många år i Kiruna!, men han trivdes bäst i Trehörningsjö, för Du vet där var han född och uppväxt.

L: Arbetade han någonting där när han kom tillbaka?

Linnea: No - Du ser - när mormor dog var hon 75 och morfar var 72, så Du vet; han hade ju pension då och sen hade han sålt farmen 'te mamma och Hugo, så då hade han dom pengarna. Så han var ju nästan som en storgubbe när han kom hem till Trehörningsjö. Du vet alla 'fjäska för morfar och; "Herr Lundgren". Det var ju nånting särskilt: Herr Lundgren. Och Du vet min morfar var snygg, Du kan se på kortet här att han var en snygg man och dom 'fjäska för han så det var hemskt.

L: Så han trivdes bra då när han kom hem?

Linnea: Ja. A-Ha. Och se jag var ju dit och 'hälsa på han 1956 och så hälsa jag på han 1957- och 1961 var jag där och hälsa på. Och då kom han tillbaks hit 1962 och då levde han 'te 1964.

L: Så han kom tillbaka då.

Linnea: Ja.

L: Vad berodde det på?

Linnea: Han visste han var dålig och; Du ser, han hade köpt en grav bredvid mormor, så han tyckte: om han dog ville han ligga bredvid mormor här, i 'körgårn här nere. Så. Han. - Han var väldigt dålig, men han blev så mycket bättre. Så vi var riktigt! Vi tyckte det var hemskt när han dog, för han hade 'blivi så frisk när han kom från Sverige.

L: Längtade han tillbaka då eller?

Linnea: Inte hit - nej.

L: Inte det?

Linnea: Nä, han kom bara hit för han 'skull dö.

L: Vad sa morfar när Du besökte Sverige -56 och -57? Var han nöjd då med att han hade flyttat tillbaka?

Linnea: Jo då! Han trivdes så bra! Han försökte så hemskt och få mamma, för Du vet då reste mamma hem med mig 1956! Det var mammas andra resa hem till Sverige. Då hade han nästan fått henne i den våglängden att hon skulle flytta tillbaks till Sverige och då tänkte han: om mamman min, och hennes make, 'flytta in med han, då skulle allting vara perfekt. Men Du vet: mamma kunde ju inte lämna oss - och alla sina barnbarn - och allting. Så; - så när hon kom hem då, tillbaks hit, 1956, så; var hon nöjd att vara här. Hon ville inte fara och bo hos morfar. Men han kom hem och hälsa på 19- .. Ja han kom hit och 'hälsa på, men jag minns inte vilket år det var han kom hit och 'hälsa på. Jag tror det var 1961 han kom hit, för min moster var sjuk och dog i cancer och då var han hemma här på begravning och så for han tillbaks till Sverige igen. Men då kom han tillbaks 1962 och då var han dålig. För jag var ju där 1961 och då var morfar dålig. Då sa grannarna åt mig att: Du måste säga åt morfar Din, att han måste resa hem med Dig, för han är inte frisk". Men han ville inte alls: "Nej nej nej, jag vill vara här i Sverige", sa han. Men då 1962, då reste min morbror till Sverige, Min; - det var morfars måg och då reste morfar tillbaks hit med honom. Så då var han hos mamma här på farmen, till han dog.

L: Hur kände han sig då, att komma tillbaka från Sverige?

Linnea: Ja han trivdes ju att han fick vara på farmen och vara hos mamma, för Du vet

L: Men han kunde inte göra någonting då?

Linnea: Nä då. Mamma var ju hans favoritflicka och Du vet: han var 87 när han dog, han var 85 när han kom hem och så var han 87 när han dog. Men han var en söt morfar, vad jag tyckte om han! Han 'bruka! Jag var hans favoritbarnbarn och det visste jag och han brukar alltjämt hålla mig på knäet, Du vet, 'je var knubbig sådär och gladlynt och - och språksam och - Du vet ju hur en del barnbarn är. Så han 'bruka hissa mig på knäet mycket och sjunga för mig. Han hade vacker sångröst och så sjöng han: - - "Lilltjockan min! Lilltjockan min! Lilltjockan min! Lilltjockan min"! - - En rar liten gubbe! Och Du vet, när han låg då sjuk här innan han dog, då hade han ju ingen kontroll med allting, Du vet. Han 'kissa ju ner sig och gjorde ner sig. Så jag brukar gå dit och tvätta 'opp han och sätta på han klutar - Du vet - som ett litet barn. Så mamma ville ju inte göra det, sådär, sa hon: jag är så blyg och stå och tvätta pappan min, så det sa hon, "det är jag för blyg". Så jag brukar gå dit och rengöra han och tvätta han och bada han och lägga om han. Och han kände sig så blyg. Han sa: "Tycker Du inte det är förargligt att Du måste stå och tvätta och rengöra morfar Din så här"? "Nä"! sa jag. "När jag var liten, bytte Du 'blöjer på mig nån gång ibland"? "Jaa - ibland", sa han, "gjorde jag det, när mamma din 'lämna Dig hos oss". "Jaa" sa jag "nu är det Min tur att hjälpa Dig". Och då tyckte han att jag var så snäll, men det var för jag tyckte om min morfar. Varenda gång någon 'fråga mig om min morfar, när vi bodde i Sverige, efter dom hade rest hit, det enda jag sa om min morfar var att: "Min morfar är så vacker"! Jag tyckte om morfar, för han var så vacker!

L: För att Du skulle kunna göra så många resor till Sverige och tillbaka till hembygden, så tog Du ett extra arbete, som var rätt ovanligt.

linnea: Ja.

L: Berätta lite grand om vad Du gjorde.

Linnea: Jo. Ja jag visste att jag måste tjäna pengar själv. Jag var ju husmor och hade inget arbete utom huset och jag visste; om jag 'skull resa till Sverige måste jag tjäna pengarna själv, för att vi höll på att bygga vårt hus här då och alla pengarna som vi hade - och fick in - så gick de till huset, för min make och jag ville ju bygga det här huset. Och det här var tomten som morfar hade haft, som han skulle bygga på; men han var ju i Sverige, så då tyckte vi att: om inte morfar kommer tillbaks så köper vi den här tomten och bygger här; - vi. - För jag har alltjämt velat bo här på farmen nära mamma min, förstår Du. Så - vi 'börja ju och bygga här och det var dyrt och bygga - och så hade vi småpojkar som vi måste 'klä och 'fö. Men jag

'längta hem till Sverige så hemskt till sist, så jag sa åt min make, 1955, så sa jag en dag: "Om jag kan tjäna pengar själv, och kosta på mig resan till Sverige själv, får jag gå"? "Jaa", sa han, "om Du kan tjäna så mycket pengar så får Du gå för mig". Men; in i sitt inre tänkte han: Linnea kan aldrig tjäna så mycket pengar. För Du vet: då var ju väveriet stängt. För jag kunde inte gå och väva och jag hade inget annat yrke, men jag hade alltjämt tapetserat mina egna lägenheter som jag hade bott i sedan jag var gift. Och min styvfar var ju tapetsereare ifrån Sverige och han hade lärt mig tapetsera. Så jag tänkte: jag kan tapetsera och tjäna pengar. Men det ska jag tala om för Dig jag var morsk, för tänk att ta på sig ett sånt yrke och gå ut och tapetsera för främlingar, för Du vet; då måste man göra det perfekt.

L: Var Du den enda kvinnliga tapetseraren i Jamestown?

Linnea: Ja. - Jamestown. - Ja.

L: Den enda?

Linnea: Ja. Och jag hade köpt tapetseringsgrejerna utav min svåger, för han hade tapetserat men hade blivit 'less, så han sa: "jag ska sälja mitt smetbord och 'planker och - och stegar och allting, om Du vill köpa det". Så jag köpte grejerna utav han. Så - då 'skicka jag en nota till skolan, för jag kände kvinnan som var på kontoret i skolan och jag bad henne säga över högtalaren att: Mrs Corcoran är tapetserserska och vill ha arbeten. Så hon läser över högtalaren i skolan! Två dagar efteråt fick jag telefon från hon som kokar på skolan och hon sa att hon hade två rum som dom ville ha tapetserat. Så jag tog mina 'grejer och for dit och 'tapetsera - och det var väggar och tak, förstår Du. Och jag hade aldrig tapetserat tak åt andra förrän jag hade 'tapetsera mina egna tak, men aldrig tak åt nån annan. Men huset var litet och taket var lågt och taket var litet, så det gick lätt. Men då, nästa morgon, så ringde hon till mig och sa: "Linnea Du måste komma hit och se" sa hon. "Det är nånting märkvärdigt i taket mitt". Så jag for dit och titta och då var det alldeles fullt med småknölar i taket och när hon tände lampan i matsalen så lyste det dära, man såg dom där knölar i taket. Du ser klistret mitt hade 'blivi små

L: Klumpigt.

Linnea: klumpigt. Slumpvis hade min styvfar sagt åt mig att: "om Du stryker riktigt noga, så när dom där torkar, så jämnar dom ut sig". Men den här gången gjorde dom det inte. Och Du må tro jag tyckte det var hemskt! Men den här tanten var så snäll och rar. Hon sa: "Linnea; det gör detsamma" sa hon. "Jag tänder aldrig den där lampan i alla fall" sa hon. "Det är bara när jag tänder lampan att det syns. Så 'är inte ledsen för det Du, sa hon, för att; det går nog bra ändå" sa hon. "Allt det andra ser så bra ut". men jag gav henne tillbaks pengarna som jag hade tjänat på taket och det tyckte hon var onödigt. "Nä" sa jag. "Du måste ta tillbaks dom där pengarna, för när jag har gjort sånt där dåligt arbete på taket Ditt, Du måste ta tillbaks pengarna". Men - då lärde jag mig det, att: jag ska aldrig tapetsera tak. Om någon frågar mig: Kom och tapetsera för mig, då säger jag: "Jag bara tapetserar väggar". Och hade dom tak också, då tog jag inte jobbet. Då fick min styvfar höra det. Men han sa: "Linnea, vad Du är dum"! Han sa "Du kan tjäna mera och tapetsera tak än vad Du kan på väggarna".

L: Var det bättre betalt?

Linnea: Nä, men Du vet: man kan göra det fortare. Så det skulle gå mycket bättre! Så han sa "Nästa gång Du får tak så säg åt mig, ska jag gå med Dig och tapetsera tak, så Du får se hur jag gör det". Så då varenda gång jag fick stora rum med stora tak, då kom han och 'tapetsera takena för mig och då gjorde jag väggarna och då lät han mig ta pengarna för alltihop see. Han gjorde det gratis för mig.

L: Varför var det lättare att göra tak? Det är ju samma.

Linnea: Ja nu är det, för mig, men då var det inte.

L: Nej - men varför är det lättare än väggar?

Linnea: Då sa han såhär: "Nu, Linnea, ska Du lära Dig tapetsera tak". Så han 'klistra våden och så sa han: "nu kliver Du 'opp på brädan och nu hänger Du den här och gör precis som jag säger". Så jag gjorde precis som han sa. Så då klistra han våden och jag hängde den och han 'stog under mig och 'tala om precis hur jag 'skull göra - och jag gjorde precis som han sa. För han var nästan arg på mig. Han sa "Linnea, Du är så duktig på och tapetsera, Du kan lära Dig och tapetsera tak". Så Du vet jag var tjurig jag också, för jag tänkte: ja jag kan. Så jag 'tapetsera tak - och Du vet - ju mer man tapetserar, lättare blir det. Och Du vet när man tapetserar tak, då är det inte dörrar och fönster som man måste tapetsera omkring, utan där är bara raka 'vådar och då går det lätt.

L: Och det går åt mer tapeter också.

Linnea: Ja.

L: Så Du sålde tapeterna på samma gång?

Linnea: Ja. Och; Du ser, varenda gång jag 'tapetsera tak gick det lättare. Och då var det en karl, som bodde i Falkner, som hade ett stort boningshus med flera våningar; eller flera lägenheter och han fann ut att jag väldigt bra på och tapetsera tak. Så han ringde en dag. Han sa: "Jag vill tapetsera hela huset, alla våningar; eller alla lägenheter, i mitt hus". Men han sa: "jag tapetserar väggar, men jag kan inte tapetsera tak. Så om Du kommer hit och tapetserar alla tak, så blir jag väldigt glad för det". Och det var jag glad för också, för jag ville hellre tapetsera tak! Så var fjärde år brukar han ringa till mig och tapetsera hela huset.

L: Alla taken.

Linnea: Ja.

L: Var det vanligt på den tiden att taken behövde tapetseras?

Linnea: Å ja. Du ser: om huset var gammalt. Du vet: dom nya husena gör dom såna här tak nu, så det går inte och tapetsera takena.

L: Nä just det.

Linnea: Men i gamla hus är det mycket snyggare och ha tapeter i taket än vad det är att måla taket. För, Du vet, för det mesta gamla hus har ojämna tak, som har 'nå 'småspricker och sådär i, som inte syns när man tapetserar.

L: Det förberedande arbetet, med att spackla igen sprickor och sådant, gjorde Du det också?

Linnea: Allting. Jag lärde mig allting. Jag 'tapetsera för två 'lärarinner som var 'gamjäter och deras bror hade 'vari stadsdirektör i Jamestown - och Mayor Dunn 'hete han - och han rådde (det här var deras barndomshem) och dom hyrde ju ut det nu. Och det var stort och gammalt! Stora rum, höga trappuppgångar och - och en vägg nerför trappuppgången var **alldeles bucklig**, för att - att 'plastringen' hade - hade 'falli ner och 'blivi som en stor bubbla och jag gjorde alltihop det där själv. Jag slov lös allt det där - och så tog jag spackel och spackla hela väggen,; två omgångar. Jag lät det torka 24 timmar och så 'la jag dit en annan omgång och så tog jag papper då och - och - vad heter det - när man sanding, Du vet. Sand.

L: Sandpapparar ja.

Linnea: Ja - 'sandpappera, så att det ska bli jämnt och fint och så hävde jag på en slags 'målar, som var; inte glansig, utan det var sån där 'måla som inte var glansig. Du vet: då 'fastna tapeten på det.

L: Vad är det de kallar det nu? sizing(?)?

Linnea: Ja. Då hävde jag på sizing och lät det torka i 24 timmar. Och så 'tapetsera jag hela trappuppgången och man kunde aldrig se varest jag hade lagat väggen.

L: Men blev det inte jobbigt att hålla upp armarna?

Linnea: Nej.

L: Inte att hålla upp huvudet och hålla armarna bakåt?

Linnea: Nej. nej.

L: Inte alls?

Linnea: Så jag gjorde det i 30 år.

L: Hade Du ingen till hjälp?

Linnea: Nej. Alltihop ensam. Och jag 'tapetsera en trappuppgång som var så hög så det tog en singel rulle för en våd.

L: Så då fick Du ha ställningar och allting?

Linnea: Jag fick ha en stege som gick såhär och en stege som gick under och så en stege som var ner på väggen där. Så då satt jag 'opp våden där och så klev jag ner och så klev jag 'opp på den här stegen och så satt jag våden där och så for jag ner på stegen som var mot väggen. Och jag 'tapetsera hela den där trappuppgången ensam.

L: Du satte upp stegar, och plankor och allting.

Linnea: Allting. Och så var våden i taket 20 fot lång, det är det längsta tak jag nånsin hängt; ensam. Så när folket som 'flytta dit fann ut att det var en kvinna som hade 'tapetsera allt det där - och den där karlen 'arbete om nätterna, så han sov om dagarna - och han sa: "När den där kvinnan kommer och hämtar sina pengar - tar betalningen sin, - så vill jag att Du ska väcka mig", sa han åt hustrun sin, "för jag vill träffa kvinnan som har 'tapetsera den här trappuppgången". Så - när jag kom dit då och 'skull få pengarna mina - så väckte hon gubben sin. Han hette Larson. Han kom fram med handen såhär, ville skaka hand med kvinnan som hade 'tapetsera den där stora trappuppgången. Jag var hemskt rädd och min styvfar ville komma och hjälpa mej, men jag sa "nej". Jag sa "nu vill jag göra nånting ensam. Så när jag har gjort det kan jag titta på det och säga: ""det här har jag gjort""! Men jag var nervös, ska jag tala om. Och jag sa: "Om jag faller ner och slår ihjäl mig, så är det ingen som behöver veta vad som har hänt"! Men jag gjorde, 'je 'tapetsera hela det där stora huset, alldeles ensam. Tog mig två 'vecker och 'je 'tapetsera färdigt dagen innan nyårsafton dagen, var den 23 december. Och när jag hade 'tapetsera färdigt, så 'skull jag gå och ta bussen hem, för att Delbert hade fernissat det här golvet. Vi hade nyss 'flytta in i det här huset och han hade 'fernissa golvet, så golvet var nyfernissat och telefon satt där. Så han sa "Om Du ringer hem och vill åka hem, så kan jag inte gå och svara i telefon", för den satt fast på väggen där då. Så han sa: "Om Du vill åka hem får Du ringa till mamma Din och be Hugo komma och hämta Dig". Men jag tänkte: varför ska jag bry mig om det, när bussen går. Jag visste att bussen for halv sju. Så jag skyndar mig och byta om kläder och så for jag stubb på hörnan då och 'sku vänta för bussen. Och bussen kom aldrig och den kom aldrig och den kom aldrig. Så jag 'börja och gå, för det 'börja och snöa och det var kallt och det var 23 december. Så jag tänkte: det många kanske som är ute i stan ikväll och handlar, som bor där 'oppe där vi bor och dom kanske känner igen mig, så jag gick riktigt fort och jag tänkte: om bussen kommer, så går jag ju ut och flaggar ner bussen, men bussen kom aldrig och jag gick och jag gick och jag gick och jag gick. Två timmar efteråt var jag här vid bron. Så jag hade gått från Jamestown hem, hit, fast jag hade 'tapetsera hela dan - och så bada jag, riktigt hett, varmt, skönt vatten och så gick jag och 'la mig - och så steg jag 'opp tidigt - och så gick jag och hämta mina pengar då - och så gick jag och köpte alla mina julklappar; för alla mina tre pojkar, och för Delbert, så jag köpte 'opp alla pengarna jag hade förtjänat den gången på julklappar! Och så kom 'je hem och vi klädde julgran och jag baka 'kaker och 'linda in julklapparna och så 'fira vi jul! Då hade vi nyss köpt dom här möblerna, så dom 'sku komma med dom på eftermiddan, på julaftonden, 24 december. Så då kom de ju, möblerna, och julgran, och goda 'kaker och julklappar och - och. Det är den trevligaste julen jag minns.

L: Och Du var inte trött efter allt detta arbete?

Linnea: 'Je hade arbetat sådär i två veckor. Hade gått hem och 'bada och gått och lagt mig och 'stiga 'opp och gjort allt det där på julaftonden: 1958. Så Du ser jag var stark på den tiden.

L: Hur fick Du ut materielen: plaster och tapetrullar och-

L: Ja Du ser vi hade lastbil. Vi hade lastbil då. Ja. Se vi hade lastbil då.

L: Pojkarna var så pass stora så de kunde köra ut också då?

Linnea: Jaa då.

L: Jaha. Så det blev lite extraförtjänst.

Linnea: Jaa, det var.

L: Det var mycket hårt arbete.

Linnea: Ja, det var. Du ser; det var ovanligt för en kvinna att göra vad jag gjorde men jag tyckte om det där arbetet. 'Je tyckte **hemskt bra** om att tapetsera. Jag tyckte det var så intressant, för när det var färdigt, jag kunde stå och titta på det och tänka: det här har jag gjort! Och det kändes så skönt och veta att jag kunde göra nånting som andra skulle ha sagt är omöjligt, omöjligt. För Du vet jag var stark och frisk - och jag 'tjäna hemskt bra.

L: Det blev inga besvär senare med klistret, att det klumpade sig?

Linnea: Nä. För då lärde jag mig att; så skulle det inte vara.

L: Det var noga med klistret, att det var ordentligt vispat och sönderdelat?

Linnea: Ja. Ja. Du ser: då lärde jag mig att jag 'sku blanda klistret med min hand.

L: Å med handen!

Linnea: Så när jag 'blanda dem i handen, då kände jag dom där klimparna och då klämde jag sönder dom.

L: Så det är en hel del att lära sig.

Linnea: Ja. Men jag hade aldrig klimpigt klister igen.

L: Nähä.

Linnea: Och så köpte jag en slags klister som dom kallar för Svenskt klister och man måste röra ihop det några timmar, innan man använder det, och klistret är genomskinligt efter det är hoprört. Det ser ut som gelé - nästan.

L: Kom det ifrån Sverige eller var det gjort här?

Linnea: Ja. Det kom från Sverige.

L: Var det bra?

Linnea: Hemskt bra. Det håller bra och det blir aldrig klisterfläckar. Och jag blev så styv på tapetsering, så jag 'tapetsera tyg som var 'skickad ifrån Japan och det var en hel meter brett silktyg och Du kan aldrig tro vad det var svårt att göra - och vad det blev fint när jag blev färdig. Och jag fick, jag lärde mig det. Istället för klistra tyget, så klistra jag väggen och så satte jag fast tyget. Och Du vet; jag har hängt mycket tygtapeter.

L: Var det hos, som man säger, förmöget folk?

Linnea: Ja. Jo. Jag har alltid arbetat för mesta bara förmöget folk här in Jamestown; advokater och college president och doktorer och tandläkare.

L: Hade inte "vanligt folk" råd att tapetsera?

Linnea: Joo då, det hade dom. Men - Du vet - jag ville ju hellre arbeta för dom här storgubbarna, för då fick jag bättre betalt. För när jag 'arbete för vanligt folk, som jag brukar arbeta mycket och tapetsera mycket för äldre personer; Du vet en gammal gubbe och en gammal tant, då tog jag knappast 'nå betalt alls.

L: När Du kom in i t ex ett sådant här rum, då tog Du betalt per rulle?

Linnea: Ja.

L: Det inkluderade arbete och allting?

Linnea: Ja. Jaha. Och klistret och allting inräknade jag i rullen.

L: Så Du kunde snabbt ge ett anbud?

Linnea: Ja.

L: Ville de ha reda på hur mycket det kostade?

Linnea: Jo då. A-Ha. Det sa jag innan 'je 'börja, så dom visste på ett ungefär vad det 'sku kosta.

L: Det var ingen som sa som så att: tapetsera det här rummet och sen får Du betalt efter att det är klart?

Linnea: Nej.

L: De förhandlade om priset först?

Linnea: Ja. A-Ha. Även dom rika. Och så har jag tapetserat för släktingarna i Sverige.

L: Jaså där också!

Linnea: Joo. När jag reste till Sverige 1956 och 'hälsa på morfar första gången. Då hade han 'vari i Sverige i sex år och då skrev han och sa att: "Jag vill att Du ska tapetsera min kammare och mitt kök. Så köp tapeter i USA; "eller i Jamestown), som 'du 'sku tycka 'sku passa i min kammare och mitt kök och så 'skicka han måttet. Så jag tog en stor koffert med mig till Sverige och så hade jag köpt en hel massa tobak och kaffe och då sa dom åt mig på tullen, när jag hade skrivit på papperet där, deklarerat vad jag hade i kofferten och då sa gubben "Men Du kan inte ha så mycket tobak och kaffe. Du har 'tagi mer än Du kan". Så han sa: "Vi måste tömma Din koffert och ta cigaretterna och tobaken och kaffet som Du har 'tagi för mycket". Och när han såg kofferten, med alla dom där snörena runt omkring, så sa han: "Jag ska tala om för Dig vad jag ska göra med det"! sa han. "Du har 'vari en sån trevlig svensk. Du kommer hit ifrån USA och Du språkar sån fin svenska och jag tycker så bra om Dig. Så att när kofferten går förbi ska jag titta i taket och låtsas att jag ser den inte och jag låtsas att jag vet inte vad Du har i kofferten". Det var en trevlig tullsnok.

L: Så det gick bra?

Linnea: A-Ha. För, Du förstår, när jag stod och 'språka med han så sa han: "hur länge har Du 'vari i USA"? Jaa, då var det 30 år. "30 år" sa han. "Men Du språkar ju en sån fin svenska"! "Jaa" sa jag, "jag har 'vari i USA i 30 år". "Men hur kan Du prata en sån fin svenska och ha 'vari där i 30 år"! "Ja Du ser jag är Sverigefrälst och jag vill aldrig glömma svenska språket". Och då sa han: "Varför Du är så snäll, så ska jag låta Din koffert åka förbi. Jag ska titta i taket och låtsas som ingenting". Och så 'träffa jag en annan en på 'station i Göteborg. Du vet; båten, som vi 'sku åka hem med, var Stockholm. Det är den där 'kryssarn med - med Andrea Doria.

L: -59 ja.

Linnea: Så vi fick åka till Oslo och ta en norsk båt hem. Och gubben som 'arbeta på 'station den kvällen. Jag var så hemskt ledsen och olycklig för det var så hemskt tråkigt och lämna Sverige och vi 'kunne inte resa till Norge 'förrn klockan fyra på morgon och sista spårvagnen for till 'järnvägsstation klockan tolv på natten. Så vi måste 'va på 'station i fyra timmar. Och jag var så olycklig! Jag tänkte: Det här går inte Linnea. Du måste vara glad! Så jag tog fram cittran och så sa jag åt farbror där. Jag sa: "Skulle Du vilja höra en svensk sång på cittran"? "Jaa", sa han, "det 'sku vara väldigt trevligt". Så Jimmy och jag, min yngsta pojke, kunde svenska då. Så han sjöng med mig och han var en bra sångare . För vi blev soloister på - båten.

Lennart Setterdahl: Slut på intervjun med Linnea Corcoran, Jamestown, New York. Det är idag den 4 november 1985.

Transkriberat från kassettband 2012-08-31 /O-KS